SVEIKINAME PASAULIO MOTERIS KOVO AŠTUNTOSIOS PROGA!

LAISVE
Semi-Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Area Code 212
Tel. MIchigan 1-6887

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879

LAISVĖ

THE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Dukartsavaitinis

Dalyje Queens apskrities (N. Y.)	$10.00
Kanadoje	$10.00
Kitur užsienyje	$12.00
Jungtinėse Valstijose	$9.00

Pavienio egzemplioriaus kaina 10 centų

PRICE 10c

No. 18 ★ ★ ★ ★ ★ ★ Penktadienis, Kovo (March) 8, 1968, Ozone Park, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ Metai 56-ieji

KRISLAI

Kovo Aštuntosios proga
Revoliucionierės Lietuvoje
Mikalina Meškauskienė
Pažangiosios JAV lietuvės
Lietuvių Literatūros
Draugijos narės
St. Petersburgo LLD kuopa

—Rašo **Ieva Mizarienė**—

Kovo Aštuntosios proga sveikinu pažangiąsias moteris visame pasaulyje. Nuo 1910 metų, kada tapo oficialiai paskelbtas Moters Dienos minėjimas, moterys gana gražiai pasižymėjo istorijos eigoje. Vienok dar neužtenkamai. Dar yra daug nelygybių.

Tad sveikindamos vienos kitas nuveiktaisiais žygiais, pasižadėkime dar tvirčiau kovoti už moters lygybę visame pasaulyje, o svarbiausia—**už taiką visame pasaulyje.**

-:- -:- -:-

Praėjusieji metai Tarybų Sąjungai buvo iškilmingi metai, tai buvo 50-metinė Didžiojo Spalio Revoliucijos sukaktis.

"Tarybinė Moteris" gruodžio laidoje pagerbė lietuves revoliucionieres, tų laikų aktyvias dalyvės, kurios, nebijodamos nei buržuazinių kalėjimų, nei jokių persekiojimų, net nei mirties pavojaus, dirbo bendrai su vyrais revoliucionieriais. Žurnale randame trumpus pasisakymus iš savo atsiminimų eilės moterų, jų tarpe matome vardus mums gerai žinomų veikėjų: M. Bordonaitės, M. Kaunaitės, P. Girdzijauskienės, A. Staškevičiūtės, A. Matulaitytės, M. Chodosaitės, B. Abdulskaitės-Šlapšienės ir kitų.

-:- -:- -:-

Mikalina Meškauskienė, buvusi pogrindininkė, kultūros veikėja, anų laikų Lietuvos Komunistų Partijos įgaliotinė darbui su inteligentija, šiomis dienomis parašė knygą "Atsiminimai." Jos atsiminimai tikrai bus įdomūs, nes Mikalinai teko visko paragauti — ir kalėjimo, ir visokių lietuviškos buržuazijos persekiojimų.

Šią knygą LLD Centro Komitetas nutarė duoti nariams už 1968 metus, jeigu tik bus galima mums ją gauti.

M. Meškauskienę prisimena ne vienas Amerikos lietuvis, kuris viešėjo Tarybų Lietuvoje. Tai tikra liaudies dukra. Jai lygūs visi — ji gali kalbėtis ir su inteligentais, ir su paprasčiausiais žmonėmis.

-:- -:- -:-

Mūsų šalyje Moters Dieną gražiausiai mini pažangiosios lietuvių moterys. Kodėl kitatautės pažangietės moterys ne tiek kreipia dėmesio šiai dienai, kuri gimė JAV, nežinau. Bet džiugu, kad lietuvės turėsime, kaip ir kasmet, minėjimus daugelyje miestų.

Niujorko Lietuvių Moterų Klubo narės ruošia minėjimą kovo 10 d. su puikia menine programa, kalbomis ir įvairiais pamarginimais.

Kovo 24 d. niujorkietės vyksime į waterburiečių ruošiamą minėjimą prisidėti prie jų programos.

Žinau, bus puikūs parengimai lietuviškoje Čikagoje,

Paleido satelitą ir raketas

Cape Kennedy, Fla.—Kovo 4 d. JAV paleido satelitą studijuoti saulę, o Britų submarinas paleido Polaris A-3 sviedinį (missile). Sako, abu paleisti sėkmingai.

Sakoma, JAV satelitas tyrinės oro, komunikacijų ir atmosferos atjautimus, kada įvyksta termo-branduolinės eksplozijos ir išsiveržia į saulę.

Britų povandeninis laivas iššovė Polaris A-3 raketą Atlanto vandenyno dugne, 30 mylių nuo Cape Kennedy.

- - - - -

Maskva. — TSRS paleido naują raketą kovo 2 d. Yra spėjama, kad šis bus pirmas erdvės laivas, kuris padarys orbitą apie Mėnulį ir sugrįš į Žemę.

Teisiami 2 nacių teisėjai

Nuremberg, Vak. Vok. — Heinz Hugo Hoffmano ir Karl Josef Ferberio teismas tęsiasi tame pačiame teismo kambaryje, kur jie nuteisė mirtimi žydą Hitlerio laikais už **draugavimą su vokiete.** Jie kaltinami žmogžudyste.

Washington. — Čia atvykęs Izraelio naujas ambasadorius Itzak Rabin, užtikrino prezidentą Johnsoną, kad jis dėsiąs visas pastangas palaikyti taiką vidurryčiuose.

New Yorke mirė Joseph Lasky, 80 m., spaustuvininkams taisyklių autorius.

Tūkstančiai paminėjo DuBois

Trys tūkstančiai newyorkiečių, visokių tautų, spalvų ir tikybų žmonės, susirinko į didžiąją koncertų salę—į Carnegie— paminėti daktaro W.E.B. DuBois gimimo šimtmetinę sukaktį.

Dr. Martin Luther King, įžymusis šiuolaikinio negrų judėjimo vadovas, pasakė apie velionį DuBois kalbą. Jis pažymėjo jog DuBois buvo takelių į laisvę pionierius, negrų istorijos tėvas ir kūrėjas, už taiką ir brolybę kovotojas, mokslininkas, rašytojas, mokytojas, organizatorius ir komunistas.

Mitingo rengėjuose atstovauta daugelis organizacijų ir dalyvavo grupė įžymių asmenų, be kitų, tarybinis kompozitorius Aram Kachaturian, tuo metu svečiavęsis New Yorke.

JAV neduoda vizos Rodezijos premjerui

Washington.— JAV Valstybės departmentas pranešė neduosiąs vizos Rodezijos premjerui Ian. D. Smithui.

Jį kviečia Virginijos universiteto "studentų legalis forumas" pasakyti jiems kalbą. Kvietimas jam buvo pasiųstas kada nors praėjusią vasarą, bet jis tik dabar kreipėsi vizos.

Jis vadovauja baltųjų grupei, kuri smaugia juodųjų rasę ir jų teises, nors juodųjų Rodezijoje didelė didžiuma.

Valstybės departamentas pareiškė, kad turįs teisę neduoti vizos pagal imigracijos įstatymus, kurie nurodo kad vizos neduodamos imigrantams tų šalių kurių JAV nepripažįsta, nors dažnai įsileidžiami studentai ir kiti neoficialūs žmonės iš tokių šalių.

Detroite, Bostone, ir, be abejo, abiejuose Floridos didmiesčiuose.

-:- -:- -:-

Kadangi man tenka vesti Lietuvių Literatūros Draugijos reikalus, tai noriu tarti žodį apie LLD nares, kurios Draugijoje užima svarbius postus. Moterys užima apie pusę kuopų sekretorių vietų. Moterys lanko susirinkimus, jeigu neskaitlingiau, tai bent tiek pat skaitlingai, kaip ir vyrai. Rasi jas užimančias ir pirmininkių vietas, ir iždininkių, ir visokiose komisijose. Būtų didelė spraga Draugijai, jeigu neturėtume moterų veikėjų savo tarpe. Sveikinu visas Draugijos nares!

-:- -:- -:-

Kalbant apie LLD, negaliu praleisti progos nepasveikinus LLD 45 kuopos narius ir jų sekretorių J. J. Šoliūną. Ši kuopa, skaitlingiausia nariais, yra St. Petersburge, Floridoje. Kuopa turėjo 172 narius praėjusiais metais, o šiais metais jau gavo 4 naujus.

Noriu pranešti, kad šiais metais LLD 45 kuopa jau spėjo atsiųsti $500 auką knygų fondui. Rašiau aš jiems: Jeigu turėtume bent 10 tokių kuopų, knygų ir "Šviesos" leidimo klausimas būtų nesunkus.

Dėkoju St. Petersburgo kuopos nariams varde viso LLD Centro Komiteto.

1,277 studentės "badavo už taiką"

North Hampton, Mass.—Daugiau kaip pusė Smith kolegijos studenčių tris dienas badavo "už taiką". Iš 2,300 studenčių, 1,277 ir keturi fakulteto nariai devėjo žalios spalvos kaspinus ant rankovių, kaip simbolį vilties, kad įvyktų greitos derybos baigimui karo Vietname.

316 studenčių ir 42 fakulteto nariai devėjo baltus kaspinus išreiškimui pritarimo badaujančioms studentėms, nes jie dėlei įvairių priežasčių negalėjo badauti.

Air France lėktuvas sudužo, žuvo 62 žmonės

Pointe-a-Pitre, Guadeloupe. — Air France lėktuvas, kuriame buvo 62 žmones, smogė į kalną netoli Saint Claude ir sudužo, visas paskendo ugnyje.

Lėktuvas turėjo 51 pasažierių ir 21 tarnautojų. Viena iš pasažierių amerikiečio milijonieriaus Zeckendorffo žmona. Jis užsiimdinėjo pirkimu ir pardavimu prašmatnių viešbučių bei šiaip didelių komercinių pastatų.

Londonas. — Tapo nustatyta, kad galvijų gerklės ir nagų liga atvežta iš Argentinos su importuojama jautiena. Pernai reikėjo sunaikinti 420,000 raguočių, taliga susirgusių.

Washingtonas.—Vėl gautas iš Tarybų Sąjungos vyriausybės protestas, kad Amerikos valdžia nesuteikia pakankamos apsaugos tarybinei ambasadai.

Už pripažinimą Oder-Neisse linijos

Bonn. Vak. Vok. — Vadovaujanti Rymo katalikų pasauliečių organizacija, vadinama "Bensberger Ratelis". išleido memorandumą, kuriame pareiškia, kad Vakarų Vokietija turėtų pripažinti Oder-Neisse liniją rubežium tarp Lenkijos ir Vokietijos. Kitaip, sako memorandumas, nebus galima atsiekti susitarimo tarp šių dviejų šalių.

Sako jie: Kadangi Vokietija pradėjo karą prieš Lenkiją ir pralaimėjo, tai jokiu būdu negalima tikėtis, kad būtų atsteigti ryšiai be kokių nors pralaimėjimų.

Katalikų organizacija tvirtina, kad lenkai Silezijoje ir Pomeranijoje turi visas teises **vadinti šią teritoriją savo kraštu.**

Nasseris prisipažįsta klydęs

Washington. — Pagal "Look" žurnalo korespondentą, kuris turėjo interviu su Arabų respublikos prezidentu, Gamal Abdel, Nasseris prisipažįsta, kad gal jis klydęs, kaltindamas Ameriką gelbėjimu savo lėktuvais Izraeliui per praėjusį šešių dienų karą 1967 m. birželio mėnesį. Jis sako, jo apkaltinimai buvo pagrįsti "įtarimais ir netiksliomis informacijomis".

Valstybės departamentas pranešė, kad tai "padrąsinantis įvykis". Šis Nasserio pareiškimas pagelbėsiąs atsteigti diplomatinius ryšius ne tik su Jungtinių Arabų Respublika, bet ir su Iraku, Sudanu, Algerija ir Yemenu.

Pueblo laivo įgulos laiškas prezidentui Johnsonui

Washington. — Kovo 4 d. prezidentas Johnsonas gavo atvirą laišką nuo laivo "Pueblo" įgulos narių, kurie buvo Šiaurės Korėjos valdžios suimti, kada jų šnipinėjimo laivas buvo pagautas "neleistinos zonos" vandenyse.

Valstybės departamentas pranešė, kad 800 žodžių laiškas, turįs parašus 82 įgulos narių.

Laiške kreipiamasi į Johnsoną, kad jis dėtų visas pastangas "jų repatriavimui". Jie prašo prezidento "atvirai pripažinti faktą, kad Pueblo buvo Š. Korėjos teritoriniuose vandenyse". Jie sako, kad prezidentas turėtų atsiprašyti ir duoti pažadą, kad tokie įsiveržimai daugiau nepasikartos.

Laiške rašoma: "Mes buvome suimti tuo laiku, kai vykdėme priešiškus aktus 7.6 mylios atstumoje nuo Yo-do Korėjos Demokratinės Liaudies Respublikos teritoriniuose vandenynuose.

Rykjavik, Islandija. —Čia išėjo į streiką tarp 50 ir 60 unijų, turinčių 20,000 narių. Jos reikalauja pakėlimo algų, kad lygintųsi su kainų kilimu.

Manoma, kad streikas tęsis ilgai.

Mokytojų streikai tęsiasi

Talahassee, Fla. — Vasario 19 d. apie 25,000 mokytojų metė darbus, priduodami rezignacijas. Jie rezignavo vietoje paskelbti streiką, nes Floridos įstatymai draudžia valstybės darbininkams streikuoti.

Apie 20,000 dar vis negrįžta į darbą.

Pittsburgh, Pa. — Čia didesnė pusė vidurinių mokyklų mokytojų ir virš 20% pradinių mokyklų mokytojų streikuoja.

Kovo 5 d. 13 mokytojų buvo areštuoti už pikietavimą.

JAV kariams duoda "pep pills"

Washington. — Garsaus Pulitzerio dovanos laimėtojo autoriaus Steinbecko sūnus John liūdijo senato subkomitetui, kad JAV kareiviai Vietname gauna narkotikų ("pep pills"), kad būtų drąsesni kovotojai.

John Steinbeck, 21 metų amžiaus, sakė: Stimuliantai, taip vadinami "amphetamines", įpakuoti į kiekvieną "gyvybės įrankių komplektą", kuris duodamas kareiviams einant į mūšį. Jis pasakė: "Mūsų valdžia nuodija mūsų kareivius, kad jie būtų geresni, drąsesni kovotojai".

Vienas Pentagono oficiozas pareiškė, kad bus tyrinėjamas Steinbecko kaltinimas, ir tuo pačiu kartu pripažino, kad tie "gyvybės komplektai" turi narkotikų. Bet jis sakė, komplektai duodami tik "specialiems kareiviams".

Aktoriaus sūnus atsisako būti draftuojamu

Los Angeles, Cal.—Christian Hayden, 19 metų amžiaus sūnus aktoriaus Sterling Hayden, sudegino savo indukcijos popierius prie Tarnybos Indukcijos centro. Jis sakė atsisakysiąs tarnauti kariuomenėje.

Hayden buvo vienas iš apie 100 susirinkusiųjų jaunų vyrų protestuoti prieš verstiną tarnavimą kariuomenėje ir prieš karą Vietname.

Lubke pats save gins teisme

Bonn, Va. Vokietija. — Vakarų Vokietijos prezidentas Heinrich Lubke pranešė savo kabinetui, kad jis viešai apgins save prieš užmetimus, kad jis gelbėjo statyme koncentracijos kempių per antrąjį pasaulinį karą.

Valdžios nuosprendis prieš Lubke bus padarytas po to, kai jis kalbės (gins save) per televiziją.

Šis klausimas tapo atgaivintas, kai žurnalas "Stern" iš naujo pakėlė apkaltinimus prieš Lubke.

Rodezija nužudys tris afrikiečius

Salisbury, Rodezija. — Anglijos karalienė Elžbieta pakeitė trims afrikiečiams nusikaltėliams mirties nuosprendį viso amžiaus kalėjimu.

Ian D. Smith premjeras, aršus fašistas, kuris dabar nori visiškai atsiskirti nuo Anglijos, tą karalienės nuosprendį atmetė, kad jai parodytų, kad jos balsas nieko nereiškiantis. Tuo tarpu trys juodieji afrikiečiai mirs.

Nors Rodezija pasiskelbė nepriklausoma 1965 metais, iki šiol karalienės balso klausė. Britanija tos nepriklausomybės nepripažino.

Vietkongiečiai stipriai atakuoja

Saigon. — Vietkongo partizanai atakavo Quanlong miestą, kuris yra pietinės dalies Pietų Vietnamo Mekong Deltoje sostinė. Mūšyje, kuris įvyko kovo 5 d. buvo smarkiai apdaužyti valdiški pastatai, amerikiečių militarinės bazės, ligoninė ir apie 1,000 namų visai sugriauti.

Nashua, N. H. — Nixonas, kandidatuodamas į prezidento vietos nominacijas respublikonų partijoje, "garantuoja", kad "naujoji vadovybė" tikrai "baigsianti karą" Vietname.

Nixonas nepasisako, kaip ta "naujoji vadovybė" baigs karą.

Turine JAV konsulate sprogo bomba

Roma, Italija. — Bomba eksplodavo prie JAV konsulato Turine, vakarinėje dalyje Italijos. Padaryta daug nuostolių nuosavybei, bet sužeistų nėra. Tai įvyko šeštadienį (kovo 2 d.), kada konsulatas buvo uždarytas, ir todėl niekas jame nebuvo.

Sakoma, bomba išsprogdinta po eilės anti-amerikinių demonstracijų visoje Italijoje prieš karą Vietname.

Degolistai baido "raudonaisiais"

Paryžius. — Premjeras Georges Pompidou ir kiti vadovaujami prezidento Degolio režimo nariai pradėjo smarkią kampaniją įtikinti Prancūzijos balsuotojus, kad tėra tik vienas pasirinkimas prieš degolizmą, būtent, komunizmas.

Jie mano, kad taip darydami, jie įbaugins eilinį prancūzų komunizmu. Degolistus smarkiai išgąsdinęs susivienijimas dviejų kairiųjų grupių, kurios išleido savo "platformą". Tos grupės — Prancūzijos Komunistų partija ir kairiųjų Federacija (**Federation of the Left.**)

Jeruzalimas. — Izraelio valdžia suėmė dar du arabus ir juos kaltina šnipinėjimu.

LAISVE LITHUANIAN SEMI-WEEKLY

PUBLISHED BY THE LAISVE, INC.
Published Tuesdays and Fridays, except in case of Holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N.Y. 11417
Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N.Y.
Established April 5, 1911 —— ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	$9.00	Canada, Lat. Amer., per year,	$10.00
United States, per 6 months	5.00	Canada, Lat. Amer. 6 months	$5.50
Queens Co., per year	$10.00	Foreign countries, per year,	$12.00
Queens Co., per six months	$5.50	Foreign countries, 6 months,	$6.50

Amerikos moterų pasaulyje

Moters gyvenimas keičiasi net ir vienuolynuose. Ypatingai Jungtinių Amerikos Valstijų vienuolynuose pasireiškia nepasitenkinimas, noras vienuolių daugiau išeiti viešumon, sueiti su žmonėmis, su giminėmis, tapti vis daugiau ir daugiau pasaulietiškomis.

Jos pradėjo keisti savo ilgas, juodas plaukus ir visą kūną slepiančias uniformas. Dabar jau kai kurios vilki trumpesnes juodas sukneles, o kitos visai "svietiškai" rengiasi.

Daugelis jų net ir savo įgimtus vardus pradėjo vartoti, vietoje joms primestų, kai jos priėmė vienuolių priesaiką.

Seniau joms nebuvo leidžiama net su savo šeimos nariais nei puodelį arbatos išgerti, kai jie atvykdavo jas lankyti vienuolynuose nustatytomis valandomis. O dabar jau jos diskutuoja, kodėl neužsisakyti "koktelių" pietus valgant restoranuose.

Buvo laikai, kada klioštoriuose buvo neleidžiama kalbėtis, o dabar jau matome jas maršuojant piketo linijose ir balsiai pasisakančias už civilines teises.

Moters progresas pasireiškia visur!

- - - -

Elizabeth Matthew Lewis pralaužė ledus West Pointe, JAV militarinėje akademijoje.

Per 166 metus nebuvo įsileidžiama jokios moters nei į mokytojų, nei į studentų tarpą. Bet štai šiais metais Mrs. Lewis tapo paskirta meno kursų mokytoja.

Profesorė Lewis, užimdama šią vietą, sako: Bus įdomu mokyti jaunus vyrus ir laukti iš jų rimtų klausimų.

- - - -

Moters buitis parūpo net ir viceprezidentui Humphrey.

Buvo laikai, kai JAV komercinė spauda "labai susirūpinusiai" rašė apie steigiamus vaikų darželius Tarybų Sąjungoje. Juk tai, sakė jie, "atėmimas vaikų nuo tėvų." O dabar jau ir mūsų Humphrey mato, kaip toli atsilikusi mūsų šalis šiuo klausimu.

Statistika rodo, kad viena iš keturių motinų, turinčių vaikučius, dar nesulaukusius 6 metų amžiaus, dirba už algą. Skaičius dirbančiųjų moterų šioje kategorijoje pasidvigubino nuo 1950 metų. Daugiau kaip 4 milijonai priešmokyklinio amžiaus vaikučių turi motinas, kurios dirba: jų tarpe 1,600,000 neturinčių nei 3 metų amžiaus.

Motinos palieka vaikučius "dievo valiai" visokių žmonių rankose, kurie neturi jokių kvalifikacijų tam darbui. Darželių beveik nėra, išskyrus turtingųjų vaikams. Jeigu į juos ir priimtų darbininkių vaikus, darbininkės motinos nepajėgtų leisti dėl aukštų mokesčių.

Taigi, reikia reikalauti valdiškų dieninių darželių, kad darbininkės motinos galėtų palikti vaikučius ir eiti į darbą su ramia sąžine, žinodamos, kad jų vaikučiai yra geroje priežiūroje.

- - - -

Vis daugiau ir daugiau moterų, išauginusios šeimas, grįžta į darbą. Skaičiai rodo, kad 40 procentų moterų tarp 35 ir 64 metų amžiaus dirba. O kiek jų neįeina į skaičius, bet dirba! Iš namų valytojų labai mažas skaičius moterų pasiduoda darbo registracijai. Jos dirba atskirose vietose kiekvieną dieną ir jokių "Social Security" mokesčių nemoka. Tas pats ir su tomis moterimis, kurios vaikučius saugo bei paliegėlius prižiūri.

Technika, automatija, darbai

Per pastaruosius aštuonioliką metų (nuo 1950 iki 1968) mūsų Jungtinių Valstijų pramoninių darbininkų skaičius pakilo nuo 12,532,000 iki 14,363,000. Tai yra tik apie 15 procentų. Tuo tarpu per tą patį laikotarpį produkcija paaugo visu 100 procentų.

Tai reiškia, kad mažesnis skaičius darbininkų su pagalba technikos ir automatijos padaro daug daugiau.

Gal ryškiausią šio proceso pavyzdį mums duoda plieno gamyba. 1950 metais plieno pramonėje dirbo 533,000 darbininkų. Jie pagamino per metus 96,836,000 tonų plieno. Bet 1967 metais bedirbo tik 372,000 darbininkų, tačiau jie pagamino 127,000,000 tonų plieno!

Vadinasi, technika ir automatija pašalino iš plieno pramonės 161,000 darbininkų. Gamyba ne tik nenukentėjo, bet dar daugiau kaip 30,000,000 tonų pakilo.

Kaip su ateitimi? Ar šis procesas bus sulaikytas

Technikai ir automatijai kelią pastoti neįmanoma, ir nėra jokio reikalo. Reikalingas blaivus protas technikos ir automatijos panaudojimui taip, kad nuo to nenukentėtų darbo liaudis. Deja, kapitalistinėje santvarkoje, kur blaivų protą nustelbia ir pavergia pelnagrobiai, tokio darbo liaudžiai pavojaus pašalinimas nelaikomas svarbiausiu rūpesčiu.

Kas ką rašo ir sako

IR JAU BRAŠKA BAŽNYČIOS PAGRINDAI

Su dideliu susijaudinimu ir rūpesčiu K. Baras skundžiasi Chicagos kunigų laikraštyje:

Šiandien svarbiausia yra gerai ir giliai suprasti Evangeliją, žinoma, ne pagal savo sukurtas materiališkas teorijas, bet žmogiškos prigimties esmę. Įprastinės Bažnyčios veiklos formos dabar irsta; bandoma ieškoti naujų kelių į ateitį.

Švenčiamojo amžiaus idėja racionalizmo, darvinizmo, materializmo ir marksizmo sėkla išaugo ir griauna tą uoliai saugotą, bet iš esmės galingą fikciją, kad tam tikros tautos ir šalys yra krikščioniškos. Įvairūs pasikeitimai visuomenėje, pervertinimas žmogaus, naujo komunistinio žmogaus kūrimas, gyvas judėjimas tarp miesto ir kaimo, tarp valstybių nenugalima jėga sugriovė uždarą religinės bendruomenės pobūdį šeimoje, parapijose ir tautose. Giliausias visų dabarties įvykių pagrindas yra tai, kad kai kurių valstybių gyvenime atsirado milžiniškų tuštumų, kurias paliko išnykusi ar užgniaužta krikščionybė; dabar viskas krinta į šias tuštumas. Tokia yra tikrovė, prieš kurią stovi Bažnyčia.

Mokslui ir šviesai plintant liaudyje, burtais ir prietarais pagrįstos savokos eina iš mados. Eina iš mados ir bažnyčia. Taip, "tokia yra tikrovė."

GRAŽIAI PRISIMINTA SMETONINIO FAŠIZMO AUKA

Lietuvos "Komjaunimo tiesoje" V. Lukoševičius rašo apie Henriką Baratinską, Smetonos viešpatavimo laikais drąsų kovotoją ir šaunų lietuvių tautos sūnų. Savo straipsnį "Kovotojas iki paskutinio atodūsio" Lukoševičius baigia:

Jį suėmė. Sunkus kalėjimo režimas greit pakirto sveikatą. Fašistiniai budeliai, nieko nepešę per tardymus, norėjo, šlykščiai spekuliuodami jo liga, išgauti iš komunisto malonės prašymą. Bet ir nualintame kūne atsirado tiek didvyriškos dvasinės jėgos, ištvermės, kad subyrėjo visos fašistų pastangos.

Atkaklusis kalinys jau buvo miręs, bet fašistinė valdžia, bijodama jo mirties, paliepė priimti į kalėjimą jam atneštą maistą. Tik kitą dieną kalėjimo valdininkas pasityčiodamas pranešė, kad tam komunistui daugiau maisto nebereikės, jis ir vakarykščio nesuvalgęs...

Henriko mirtis visus mus labai sujaudino ir nuliūdino. Mes jį nepaprastai mylėjome ir gerbėme — draugišką, atvira siela, drąsų kovoje už partijos reikalus. Visas jo gyvenimas — tikras pavyzdys kiekvienam komjaunuoliui, komunistui, kiekvienam jaunuoliui.

TRUPUTIS DUOMENŲ APIE LIETUVOS MOTERIS

"Vilnies" redaktorė Alisė Jonikienė kolumnoje "Kasdieną" rašo:

Tiems, kurie Lietuvoje mato moteris tik gatve šluojant bei plaunant, arba sunkias plytas kilnojant ("Naujienos," "Sandara" & Co.), paduosiu keletą statistikų iš A. Bimbos vėliausios knygos: "Klesti Nemuno Kraštas."

21,500 moterų dirba mokytojomis. Tai sudaro 75% visų mokytojų. 247 moterims suteiktas Lietuvos nusipelniusios mokytojos garbės vardas.

4,700 moterų dirba gydytojomis — 75 % visų gydytojų. O su specialiu viduriniu išsilavinimu medicinos darbuotojų tarpe moterys sudaro 94%.

4,000 moterų dirba vadovaujančiame švietimo darbe.

Į Aukščiausiąją Tarybą išrinktos 96 moterys — trečdalis visų deputatų. O į miestų, rajonų, apylinkių tarybas išrinkta 15,300.

Lietuvių moterų garbei Tarybų Lietuvoje valdžios aukščiausioje sferoje turime Leokadiją Diržinskaitę — Lietuvių TSR Ministrų Tarybos Pirmininko pavaduotoją, Tarybų Lietuvos užsienio reikalų ministrę.

NEŽINO, KAS TĄ DEFICITĄ PADENGS

Chicagoje įvykęs taip vadinamas "Kultūros Kongresas" davęs didelių finansinių nuostolių. Įplaukų buvę $14,485, o išlaidų — $19,432. Vadinasi, deficitas siekia $4,946. Viename "veiksnių" laikraštyje skundžiamasi: "Skaudu tai girdėti, bet toki yra faktai."

JŲ GYVYBĖ NEBRANGI

"Vilnies" redaktorius Leonas Jonikas pastebi:

Kiek Vašingtonas įvertina civilio vietnamiečio gyvastį? Apie tai byloja anądien paskelbtas Pentagono pranešimas:

Napalmu sudegino ar bombomis iš oro į šmotelius sudraskė civilį vietnamietį; mūsų valdžia paskyrė žuvusiojo šeimai sekamą atlyginimą:

Suaugusiam po $34, o jaunamiečiam, iki 18 metų, tik $17.

Tokį atlyginimą užmuštųjų civilių šeimom skiria Vašingtonas. Bet ir tokis "gausus atlyginimas" neina tiesiai nukentėjusių šeimoms.

Pinigus "išdalins" vietiniai valdininkai. Žinoma, "nenuskriausdami" ir savęs.

Lindsay puola Johnsoną

Portland, Ore. —Niujorko mėras Lindsay, nuvykęs į Oregono valstiją, kur jį kvietė republikonų partijos vadai į suruoštus pietus, labai griežtai išstojo prieš Johnsoną.

Lindsay sakė, Johnsono administracija apleido šalies miestus ir priešinosi "atsisakyti nuo nubankrutuotos politikos" Vietname. Lindsay kalbėjo 1,000 susirinkusiųjų republikonų.

Nors 1965 metais Lindsay buvo į Niujorko mėrus "nepartiniu - koaliciniu" kandidatu, Oregone jis pasirodė kaip tikras republikonų partijos narys.

KAUNO 'RASA' KELIAUS Į ANGLIJĄ

Kaunas. — "Rasa"—taip vadinasi Kauno Žemės ūkio projektavimo instituto liaudies šokių ansamblis, kuris gyvuoja nepilnus metus. Gdanske įvykusiame tarptautiniame jaunimo šokių festivalyje "Rasa" jau spėjo pasirodyti kaip pajėgus meno saviveiklos kolektyvas. Tad kauniečiai ir buvo pakviesti koncertinėn kelionėn į Angliją, kur dalyvaus tradiciniame tarptautiniame dainų, šokių, muzikos ir meno festivalyje.

Užrašykite "Laisvę" savo giminėms, gyvenantiems Lietuvoje. Prenumerata 12 dolerių.

LEOKADIJA DIRŽINSKAITĖ

SU KOVO 8-ąja

Prieš daugel metų įsikūnijo pažangių pasaulio moterų viltis turėti vieną die-

Leokadija Diržinskaitė

ną metuose, kada būtų galima apžvelgti ir susumuoti moterų judėjimo už pažangą ir savas teises rezultatus. Tokia diena tapo kovo 8-ji. Istorijon nuėjo ilgas moterų kovos už savo teises, vaikų laimę ir žmonijos progresą laikotarpis. Visuose politinių, socialinių ir ekonominių pertvarkymų procesuose, įvairiuose kraštuose ir kontinentuose moterys buvo pirmose taikaus vystymosi šalininkų gretose. Besirūpindamos savo vaikų, savo šeimos laime, jos aktyviai palaikė ir rėmė taikos šalininkų judėjimą, dalyvavo nacionalinio išsivaduojamojo judėjimo ir revoliucinių visuomenės pertvarkymų procese.

Siekiant likviduoti bedarbę (kuri atvesdavo į badą ir neviltį, visų pirma, motinas ir vaikus), turėti bent minimalias sąlygas mokyti savo vaikus, pasinaudoti gydytojo pagalba susirgus, nusikratyti žeminančių moteri pažiūrų, įpročių ir tradicijų, išsikovoti politines ir ekonomines teises moterys vienijosi į savo organizacijas, kovėsi barikadose. Ne viena moteris paaukojo revoliucinei kovai visą savo gyvenima. Klara Cetkin ir Roza Luksenburg, Nadiežda Krupskaja ir Eugenie Cotton; Elizabeth Flynn, Marytė Melnykaitė ir Adelė Šiaučiūnaitė įvairiais istorijos laikotarpiais, įvairiom sąlygom, kovojo už žmonijos laimę, taiką žemėje, prieš išnaudojimą ir neteisybę.

Ir tai, kad šiandien žemėje yra šalys, kur moterų teisės tapo realybė, revoliucinių pertvarkymų rezultate moterys įsijungė į aktyvų politinį gyvenimą, išmėgino savo sugebėjimus įvairiose mokslo, kultūros, gamybinės veiklos sferose, yra revoliucinių pasaulio pertvarkymų išdava, moterų aktyvios kovos už progresą rezultatas.

Man teko dalyvauti svarstant Moterų teisių deklaraciją Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 22-oje sesijoje. Iš delegatų lūpų girdėjosi susirūpinimas, kad vis dar yra šalių, kur ir šiandien kenčia moterys ir vaikai neturtą ir išnaudojima, yra beraščiai ir masiškai žūsta nuo užkrečiamų ligų. Net išsivysčiusiose šalyse dirbančios moterys susiduria su išnaudojimu, fabrikantų nenoru suteikti joms atostogas gimdymo atveju, negarantuoja grįžimo į savąją darbovietę. JAV medicininė pagalba gimdyvei kainuoja iki 1,500 dolerių. Daug moterų yra bedarbių eilėse, o tos, kurios dirba, gauna mažesnį už vyrus atlyginimą už tokį pat darbą.

Jungtinių Tautų tribūnoje, minint Tarybų valdžios įkūrimo penkiasdešimtmetį, džiuginančiai nuskambėjo daugiau kaip 50 šalių delegatų sveikinimai Tarybų Sąjungos adresu. Čia buvo minima, kad Tarybų Sąjungos pavyzdys, ryškūs moters teisių praktiško įgyvendinimo pavyzdžiai įkvepia viso pasaulio moteris aktyviau kovoti už savo teises.

Pasaulį apskriejo žinia, kad a[illegible]iau į pasipriešinimą prieš agresyvią Jungtinių Amerikos Valstijų politiką Vietname įsijungia Amerikos moterys. Negrų dainininkės Eartha Kitt pareiškimas, smerkiantis imperialistinę JAV politiką, vykdomą moterų, vaikų naikinimą Vietname. Buvusios pirmosios JAV kongreso narės 80-metės Jeanette Rankin ir grupės kitų moterų įteikta peticija su 5 tūkstančiais moterų parašų JAV kongresui Vietnamo karo klausimu yra ryškiu pavyzdžiu, kad taikos šalininkų gretos JAV nuolat plečiasi, kas JAV agresoriams sudaro daug rūpesčių, o taikos jėgoms pasauly, Vietnamo liaudžiai teikia viltis.

Didžiuojuos, kad kovotojų už taiką gretose yra ir progresyvios Amerikos lietuvės moterys.

Šios didžios Tarptautinės Moterų šventės proga noriu nuoširdžiai pasveikinti visus laisviečius, visus tuos, kam ši šventė yra artima ir brangi!

Vilnius, 1968.III.1

Taip gimė moterų solidarumas

NIUJORKO GATVĖSE

1857 metais kovo 8 dieną Niujorko gyventojų dėmesį patraukė reginys: gatve judėjo vargingai apsirengusių moterų procesija. Tai buvo siuvyklų ir tekstilės dirbtuvių darbininkės. Moterys reikalavo lygių teisių su vyrais. Plakatuose buvo parašyta: "Didesnį darbo užmokestį! Dešimties valandų darbo dieną!" Šimtmečius moterys buvo pigiausia darbo jėga. Ir štai pirmą kartą jos išdrįso pareikalauti savo teisių.

Kada demonstrančių kolona pasiekė aristokratiškuosius rajonus, policija jas išvaikė. Po trejų metų buvo suorganizuota tekstilininkų profesinė sąjunga.

PRANCŪZIJOJE

Tai atsitiko 1844 m. Flora Tristan paskelbė moterų reikalavimus ir išleido "Darbininkų sąjungos projektą". Jame buvo sakoma, kad kova už moterų lygiateisiškumą yra neatskiriama nuo bendros kovos prieš priespaudą. "Įstatymu pripažinti, kad moterų rankos priklauso prie 25 milijonų darbo rankų". 1849 m. kita prancūzė Žana Dernan iškėlė savo kandidatūrą rinkimuose į įstatymų leidžiamuosius organus. Bet 1851 m. Napoleonas padarė perversmą. Ž. Dernan už "negirdėtą įžūlumą" buvo nuteista 6 mėnesiams kalėti.

ANGLIJOJE

Feminizmas įgavo platų užmojį. Karolina Norton išvystė audringą kampaniją prieš tuometinius Anglijos įstatymus. Anglijos moterys turėjo kovoti keliomis kryptimis: už teisę į mokslą, už tolygų darbo apmokėjimą, už lygias teises šeimoje (tuo metu jos neturėjo jokio balso, sprendžiant savo vaikų ateitį, jų likimą). Reakcinė spauda šias kovotojas vadino "kalėmis" ir "raganomis".

JAV

1865 metai. **E. Miller, L. Stone** ir **S. Anthony** — trys drąsios moterys, norėdamos pademonstruoti savo teises, pradėjo dėvėti "Blumer kostiumais". Jį pirmoji pradėjo nešioti žurnalistė Amelija Blumer, todėl jis ir pavadintas jos vardu. Šį kostiumą sudarė trumpas sijonėlis iki kelių ir ilgos kelnės, gumele sutrauktos prie kulno. Taip apsirengusios moterys sukeldavo tikrą skandalą.

PARYŽIAUS MOTERYS IR KOMUNA

Kol gyvavo Paryžiaus komuna, dešimt tūkstančių moterų kovojo barikadose. Paryžietės suprato, kad jos gina ne tik tėvynę, bet ir savo laisvę. Jau vėliau Marija Ðelme įsteigė moterų teisėms ginti asociaciją, kurios veikloje aktyviai dalyvavo įžymus rašytojas **V. Hugo.**

1910 METAI

II Tarptautinėje moterų — socialisčių konferencijoje Kopenhagoje Klara Cetkin, ta nenuilstanti moteris, kurią Vokietijos imperatorius pavadino "pačia pavojingiausia imperijos burtininke", priminė moterims kovą, kurią prieš 53 metus pradėjo amerikietės. Ji pasiūlė tą atmintiną dieną, kovo 8, paskelbti moterų kovos diena. Pasaulio moterys priėmė pasiūlymą. Jau sekančiais metais kovo 8 šventė Amerikos, vėliau ją pradėjo švęsti Rusijos, Prancūzijos moterys.

Metams bėgant, moterų kova už savo teises įgauna platesnį pobūdį. Demonstracijos pasižymi didesne solidarumo jėga.

1935—1945 M.

Visa pažangi Europa juste junta beauganti fašizmą. Vokietėms diegiama mintis, kad jų pareiga pagimdyti kuo daugiau vaikų, kurie užkariautų Vokietijai gyvybiškai būtiną erdvę.

Įsiliepsnojo antrasis pasaulinis karas, nusinešęs milijonus gyvybių. Praėjus kelioms savaitėms po jo pabaigos, vienoje Paryžiaus salėje Eženi Koton paskelbė apie Tarptautinės Demokratinės Moterų Federacijos įkūrimą. Neseniai TDMF ir visa pažangioji žmonija atšventė Eženi Koton, nepamainomos šios organizacijos pirmininkės, nenuilstančios kovotojos, 80 metų jubiliejų.

Saigonas.—Columbia Broadcasting Co. prodiuseris Russ Bensley sužeistas du kartus, bet nepavojingai.

Pažintis ir gražus prisiminimas

Štai Vilniuje 1965 metais gražiai išleista knyga **"Juozas Gruodis."** Tai knyga apie įžymųjį kompozitorių ir muziką Juozą Gruodį, kurio gyvųjų tarpe jau nebėra nuo 1948 metų balandžio 16 dienos. Knygą parsivežiau iš Lietuvos. Ją perskaičiau dar ten tebeviešėdamas ir norėjau tuoj apie ją parašyti. Deja, užgriuvo kiti darbai ir prie jos sugrįžti nebeteko. O tai labai, labai įdomi ir svarbi knyga.

Bet ir dabar noriu pakalbėti ne apie knygą, bet

A. Bimba ir Stasė Gruodienė prie kompozitoriaus J. Gruodžio paminklo

apie knygoje rankа įrašą—"Gerbiamam A. Bimbai, prisiminimui kelionės į Juozo Gruodžio gimtinę"—autorė. O ji yra kompozitoriaus Juozo Gruodžio našlė Stasė Gruodienė.

Mano susitikimas ir pažintis su šia malonia moteriške nebuvo suplanuoti ir numatyti. Tai matysite iš sekamų užrašų iš viešnagės Lietuvoje 1966 metais. Jie yra tokie:

Lapkričio 12 diena: Ateina pas mane į viešbutį "Neringą" kompozitorius Petras Tamuliūnas ir kviečia dalyvauti Lietuvos Kompozitorių Sąjungos suvažiavime, kuris įvyks trečiadienį. Labai gaila, bet suvažiavime dalyvauti negalėsiu, nes būsių išvykęs į Lenkiją.

Kitas jo man kvietimas: Grupė kompozitorių važiuoja į Zarasus. Ten Antazavėje bus įžymiajam muzikui Juozui Gruodžiui atidengtas paminklas. Labai norėtūs, kad ir jūs dalyvautumėte. Vyksime sekmadienį.

Labai džiaugiuosi ir didžiuojuosi pakvietimu. Kadangi mano jau buvo susitarta sekmadienį važiuoti į Zarasus, tai tik reikia kelionę suderinti taip, jog galėčiau patekti ir į šias kompozitorių iškilmes.

Draugas Tamuliūnas toliau sako, kad jis labai norėtų man parodyti naująsias Kompozitorių Sąjungos patalpas Žvėryne. Bet klausia, kada būtų galima.

Sakau: O kodėl ne dabar, ne tuojau?!

Taip ir padarome.

Ot, ir pamatau, kaip Lietuvos kompozitoriai bus įsikūrę (oficialiai patalpos bus atidarytos per suvažiavimą).

Tai graži kolonija. Netoli Nėrio upės. Administracijos ir darbo pastatas labai įdomios, naujoviškos architektūros. O 16 butų kompozitoriams gyvenvietė pastatyta atskirai.

Vieną butą, kuriame gyvena kompozitorius Eduardas Balsys, man parodė. Butas su visais moderniškais parankumais.

Draugą Balsį užklupome netikėtai. Radome ruošiantrašant Sąjungos Valdybos pranešimą suvažiavimui.

Šiuo tarpu taisoma-gražinama pastatų aplinka — vežamas ir sklaidomas juodžemis. Bus pasodinta medžių. Vasarą bus labai gražu. Vieta labai tyki, rami. Gera bus kompozitoriams gyventi ir kurti.

Lapkričio 13 diena: Šiandien važiuojame į Zarasus. Turime išvažiuoti 8 valandą ryto.

Dar prieš aštuntą man praneša, kad viešbutyje apačioje laukia manęs kompozitoriaus Gruodžio našlė Stasė Gruodienė. Nueinu susitikti. Randu jau žilagalvę malonaus veido moteriškę ir kartu su ja dvi jaunas moteris, ją atlydėjusias. Jos ją ir palieka mano "globoje." Užeiname į mano kambarius mašinos laukti. Mudu išsikalbame ir susidraugaujame.

Čia aš jai pasiūliau gėlių puokštę, kad ji turėtų kuo papuošti jos vyro paminklą. Ji gėles priima su padėka.

Devintą valandą pribūna mašina. Mudu tik du ir šoferis tebūsime.

Kelionė įdomi: vaizdai gražūs, sankeleivė (Gruodienė) draugiška, kalbi.

Ir taip pasiekiame kompozitoriaus Gruodžio gimtinę, Rakėnų kaimą, kur jis gimė ir augo, ir kur jam gražioje pamiškėje paminklas pastatytas. Randame jau gerą būrį žmonių, vietinių ir iš toliau — matosi du autobusai: vienas iš Vilniaus, kitas iš Kauno. Tai vis muzikos mėgėjai, kompozitoriaus buvę mokiniai bei bičiuliai. Nemažas ir jaunuolių muzikos mylėtojų būrys. Publika tikrai nepaprasta.

Čia man teko garbė susitikti su pačiais įžymiausiais Lietuvos kompozitoriais — Klova, Karosu, Račiūnu, Kavecku, Juzeliūnu. Tamuliūnu, Bartašium, Kauno Gruodžio Vardo Muzikos Mokyklos direktoriumi Griaude.

Paminklo atidengimo ceremonijos visiškai trumpos: trejetas žmonių trumpai pakalbėjo, padedame paminklo papėdėje gėles, nusifotografuojame, ir viskas. Mat, oras šaltas, nors ir gražus, tai visi skubinasi kur kas sau.

A. B.

Salisbury, Rodezija.—Fašistinė valdžia atmetė Anglijos karalienės panaikinimą mirties bausmės dviem afrikiečiams. Jie nuteisti už politinę veiklą ir, kaip atrodo, bus pakarti.

O. MAKSIMAITIENĖ—istorijos mokslų kandidatė

Apie šauniąsias sukilėles

Mūsų istorijoje daug yra gražių puslapių, bylojančių apie nepaprastą moterų pasiaukojimą, narsumą kovoje už laisvę, prieš išnaudotojus ir engėjus, už šviesią žmonijos ateitį. Kilnaus pasiaukojimo pavyzdžių gausu ir tolimoje praeityje, ir revoliucinės kovos metais, ir rūsčiomis Didžiojo Tėvynės karo dienomis, kuomet Lietuvos moterys petys į petį su vyrais kovėsi fronte, partizanų būriuose, dalyvavo pasipriešinimo judėjime.

1863 m. sukilimas

Atskleiskime vieną šiek tiek senesnės kovos puslapių — apie Lietuvos moterų dalyvavimą 1863 m. sukilime.

Jeigu anksčiau įvykusiame 1831 m. sukilime atskiros moterys su ginklu rankose kovojo prieš carinę kariuomenę (didvyriškai žuvusi Emilija Pliaterytė ir kitos), tai 1863-1864 m. sukilimo vadovybė joms uždraudė dalyvauti sukilėlių būriuose kaip kovotojoms. Tačiau jos rado kitų būdų dalyvauti kovoje.

Gaivališkoje valstiečių kovoje prieš dvarininkus ir valdžią, prieš grobikišką 1861 m. agrarinę reformą moterys sukilimo išvakarėse kartu su vyrais priešinosi valdžios represijoms. Miestuose jos taip pat aktyviai dalyvavo bruzdėjime: giedojo draudžiamas giesmes, nešiojo gedulo rūbus, grūmėsi gatvių susirėmimuose su kariuomene. Manifestantai buvo gaudomi, kalėjimai perpildyti, Vilniaus miesto ir apskrities karinis viršininkas 1861 m. spalio 7 d. prašė Vilniaus generalgubernatoriaus, kad šis leistų išskirti kuriame nors vienuolyne patalpas suimtoms moterims uždaryti. Daug jų iškeldinta į kaimus. Už gedulo rūbų nešiojimą bausta piniginėmis baudomis. Vilniuje 1862 m. susikūrus Judėjimo komitetui, kuris ruošė kraštą sukilimui, moterys irgi neliko nuošalyje. Jos rinko aukas, siuvo baltinius, ruošė tvarstomąją medžiagą.

Visuose žygiuose

Sukilimo metu moterys ruošdavo sukilėliams maistą ir kitus reikmenis. Ypač tuo pasižymėjo Liudviko Narbuto seserys: Teodora Mončiunskienė, rėmusi savo brolio būrį, aktyvi ryšininkė, bei Emilija Jucevičienė, globojusi Ostrogos ir Lenkevičiaus būrius. Kazimiera Žebrauskienė daug padėjo Ukmergės ir Panevėžio apskrityse veikusiems J. Saurimavičiaus bei Olšausko būriams. Karolina Gouvaltienė, gyvenusi Vilniuje, padėdavo savanoriams, duodavo prieglobstį grįžusiems iš sukilimo, aprūpindavo juos rūbais, maistu bei pastoge. Daugelio moterų — sukilėlių padėjėjų — vardų istorija dar nežino.

Didelį darbą atliko ryšininkės. Julija Kupstienė per savo sūnų Eugenijų Kupstį, Kauno vaivados Leskausko adjutantą, perduodavo Lietuvos sukilėlių vadovybės raštus. Sukilėlių būriams atsidūrus pavojuje, jiems į pagalbą kartais ateidavo ryšininkės. Antai, Ašmenos apskrityje vėlyvą rudenį likus tik vienam Lastausko būreliui, atvyko nepažįstama moteris ir nurodė maršrutą, kuriuo būrys turi eiti ir į ką kreintis, norėdamas patekti į kitą apskritį. Kauno gubernatorius netgi įsakė kariniams viršininkams imtis priemonių prieš "važinėjančias" moteris. Atsargos pulkininko žmona J. Savickienė-Juzefovičiūtė, kuri nuolat palaikė ryšį su sukilėlių būriais, sužinojusi apie kariuomenės artėjimą, vyko į mišką įspėti B. Olšausko būrį apie gręsiantį pavojų. Olšauskas spėjo pasitraukti, tačiau pati Savickienė ir keletas sukilėlių pateko į nelaisvę.

Daugelis moterų slaugė ligonius, slapstė juos nuo priešų. Antai Kazimiera Klikavičiūtė su sužeistu L. Narbuto būrio kovotoju važinėjo iš vienos vietos į kitą, slapstydama jį, nes laikyti pas save ligonį ilgesnį laiką kiekvienas bijojo.

Sužeistų ir ligonių priežiūroje

Sukilimo vadovybės narys A. Gileris, rašęs apie 1863 m. sukilimą, nurodo tokį įvykį Panevėžio apskrityje. Į namus įnešus sužeistą sukilėlį ir paguldžius jį į lovą, kariuomenė apsupo namą. Tačiau sužeistąjį spėję paslėpti. Darant kratą, karininkas pastebėjęs lovoje kraujo dėmes ir ėmęs šaukti: "Iš kur čia kraujas? Turite namuose sužeistąjį!" Tai girdėjo gretimame kambaryje buvusi mergina. Ji griebė peilį ir, padariusi sau rankoj gilią žaizdą, parodė karininkui, sakydama, kad kraujo dėmės liko nuo jos žaizdos. Ta mergina — Konstancija Dambrauskaitė. Jos pasiaukojimas išgelbėjo sukilėlio Liucijono Toločkos gyvybę.

Apie vieną slaugytoją pasakoja buvęs Panevėžio gimnazijos mokinys Gustavas Bžozovskis: "...Buvau sužeistas i nugara ir kritau. Atsipeikėjau troboje, prieš mane stovėjo senutė. I mano klausimą, kaip čia patekau, senutė atsakė, kad rado mane miške ir su kita moterimi atnešė į troba. Aš gulėjau porą savaičių karščiuodamas. Paskui buvau perkeltas į daržinę, kur irgi gulėjau kelias savaites. Po to moteris nuvedė mane į mišką, į padaryta iš žabų palapinę, ir atnešdavo man maisto... Apie senutę nieko nežinau, tik manau, kad ji buvo valstietė..."

Kaip organizatorės

Moterys talkininkavo ir sukilimo organizacijos veikloje. Poeto Syrokomlės-Kondratavičiaus žmona Paulina Kondratavičienė bei Teklė Sirutytė, Banevičienė ir kitos moterys leido naudotis savo butais konspiracijos tikslams. Iš periferijos atvykę žmonės juose susitikdavo su sukilimo vadovais: K. Kalinausku T. ir P. Dalevskiais, J. Geištoru ir kt. Aleksandra Vižikauskienė įvairiais sukilėlių organizacijos reikalais važinėjo į Peterburgą ir Varšuvą. Emiliją Savickaitė ir Barbora Nielavickaitė vežė iš Vilniaus į Paryžių Bronislovui Zaleskiui po 25,000 rb. sukilėlių ginklams pirkti. Vizitiečių vienuolyne netoli Rasų kapų buvo laikomas vadovybės archyvas, o Fabijona Dybauskienė ir Marikonienė palaikė nuolatinius ryšius tarp sukilėlių ir vizitiečių vienuolyno.

Daug jų nukentėjo

Moterys globojo į sukilimą išėjusių vyrų šeimas, rėmė materialiai nukentėjusias. Daug jos kentėjo dėl to, kad jų sūnūs ir vyrai buvo sukilėlių gretose. Carinė valdžia nesigailėjo kerštо priemonių. Bene labiausiai nukentėjo Dominika Dalevskienė, našlė, gyvenusi Vilniuje. Jos sūnų Titą Dalevskį cariniai budeliai sušaudė Vilniuje. Pranciškus gavo 20 metų katorgos, Konstantinas emigravo į Prancūziją ir ten susidorojimo su komunarais metu (1871. V. 27) buvo sušaudytas; sūnus Aleksandras, prieš pat sukilimą grįžęs iš ištrėmimo, mirė Vilniuje; 6 dukterys ir pati Dalevskienė buvo ištremtos į Rusijos gilumą. Paskirdamas jai ištrėmimo vietą Kungurą (Ufos gub.), Muravjovas pasakė: "Tegul toji motina, kuri išaugino tiek maištininkų, apsigyvena prie kelio į sunkiųjų bausmių vietą, tegul žiūri, kaip sūnūs, giminės, draugai, sukaustyti grandinėmis, bus tuo keliu varomi." Apsigyvenus Dalevskienei Kungure, buvo varomas į ištrėmimą ir jos sūnus Pranciškus. "Pamatęs motiną, — rašo atsiminimuose A. Sierakauskienė,— iis krito prieš ją ant kelių, o ji spaudė prie krūtinės jo galvą be dejonių, be ašarų..."

Z. Sierakausko žmona Apolonija Dalevskytė-Sierakauskienė buvo represuojama ypač už tai, kad nesutiko pasirašyti pareiškimo, jog jos vyras nubaustas pelnytai. Ištrėmime gimusi jos dukrelė Zigmanta, nepakėlusi sunkių gyvenimo sąlygų, mirė.

Jų sūnūs

Daugelis motinų išleido į sukilimą net po kelis sūnus. A. Birės būryje kovojo 6 broliai Šafranai. Sukilime dalyvavo 4 broliai Čechovičiai, 3 broliai Maleckiai. Domininkas buvo pakartas Ukmergėje, Juozas išsiųstas į Sibirą ir tik Kasparui pavyko pasitraukti į užsienį.

Moterys su vaikais ryžosi dalytis savo vyrų ir sūnų likimu — vykti kartu į ištrėmimą. Vidaus reikalų ministerija net buvo išleidusi potvarkį, kuriuo gubernijų viršininkams nurodoma, kad moterims ir vaikams leista vykti kartu su šeimomis, bet jie turi būti griežtoje policijos priežiūroje.

Moterys kuo galėdamos ir kaip išmanydamos kartu su vyrais dalyvavo išsivadavimo kovoje, parodė daug ištvermės, ryžto ir didvyriškumo.

ŽEMĖ, KURIOJ GYVENU

Baltuma.
Ir tylus gaudesys laiduose.
Ir melsvai padūmavus
Gimtųjų laukų toluma.
Kaip tai paprasta, rodos,—
Kartojas kas metai, kas žiemą,
Kartojas laiko riba—
Muša laikrodžiai Vilniuj, Kaune
Ir toli Žemaitijoj...

Kaip tai paprasta, rodos...
O ne! Kaip man būtų sunku
Viso šito netekti—
Balto gruodžio melsvos tolumos,
Šių kelių ir pušų,
Ir tų kvepiančių dūmų
Žiemos vakare,
Ir tų laikrodžio dūžių
Mūsų žemėj senoj...

Pastovėkim čionai. Neskubėkim.
Kvepia ėgliais ir duona
Atminimai ir vakaro dūmai.
Tiksi laikrodžiai. Bėga keliais
Ir jaučiu, [žiburiai — —
Kad akimirką šią
Mūs būtis susilieja
Su baltųjų laukų toluma,
Su grūdais, kurie miega
Giliai po sniegu,
Su namų, traukinių žiburiais
Ir su miesto eglučių žvaigždėm,
Su gimtąja žeme,
Kurioje pasitinkam
Naujuosius Metus.

Eugenijus Matuzevičius

ŽIEMOS RYTĄ

Staiga iš miego pabundu,—
O, jau visai prašvito!
Tai kad miegojau—bent už du.
Kad akimirką šią
Mamytė šypsosi linksmai:
—Naktis dar neprabėgo...
Aš žvilgt į langą—kas gi tai?
Kiemelis pilnas sniego.
Tepabudau prieš rytą...
Anksti... Iš tikro dar anksti.
Bet kaipgi beužsnūsti?
Pažvelgti noriu iš arti:
O gal jau limpa gniūžtės?!

Regina Kuncaitė
Panevėžys

PŪGA — NEBAISI...

Pūgos siaučia, pusnys vartos
Po kiemus, užkliūna vartuos...
O iš ryto — vien kalnai,
Ant stogų—balti balnai...

Žiūri Stasė ir Marytė,
Ką daryti? Ką daryti?
O takeliai užsnigti,
Ir lig fermos — nearti...

—Nebaisu! — jau šypsos Stasė.
—Tuoj slides, Maryt, surasim!
Daug greitesnės už kitus
Pirmos lėksim pro vartus!

Prie kiaulidės, prie karvidės
Stovi slidės, slidės, slidės—
Baltą žiemą iš tiesų
Niekam pūgų nebaisu...

D. Balsienė

Čiurlionio kūriniai Japonijoje

Tai žinia iš Odesos. Vietos meno mėgėjų klubas "Spalva, muzika, žodis," kuris jau keleri metai nagrinėja įžymaus lietuvių kompozitoriaus ir dailininko kūrybą, padovanojo jo kūrinių kopijas rusų klubui Tokijyje.

Odesos klubas "Spalva, muzika, žodis" jungia M. K. Čiurlionio talento gerbėjus. Savo veikloje vadovaudamasis žinomu P. Pikaso posakiu: "Blogas tas dailininkas, kuris mato tik akimis, ir blogas tas muzikas, kuris girdi tik ausimis," klubas populiarina sintetinį meną ir M. K. Čiurlionio kūrybą. Mėgėjai kolekcionuoja jo kūrinius ir darbus apie jo kūrybą, palaiko ryšius su lietuvių dailininkais ir rašytojais, susirašinėja su M. K. Čiurlionio seserimis Valerija Karužiene ir Jadvyga Čiurlionyte.

---

837 uraganai 1967 metais

Washington. —Pagal raportus iš Washingtono, JAV praėjusiais metais turėjo 837 uraganus, kurie užmušė 117 žmonių ir padarė milijonus dolerių nuostolių.

Istorija rodo tik du kitus metus kada uraganai buvo blogesni. 1965 metais uraganų buvo 898, o 1957 metais 864.

"Laisvės" Bendrovės Dalininkų
Metinis Suvažiavimas
ir
BANKETAS
Įvyks Sekmadienį
17 d. Kovo-March, 1968
Laisvės Salėje
102-02 Liberty Ave. Ozone Park, N. Y.
Suvažiavimas prasidės 10 val. ryto
Po suvažiavimo apie 5-tą val. vakare banketas
Banketo kaina $4.00

Bus gera vakarienė ir bus malonių pasikalbėjimų su svečiais iš tolimesnių kolonijų. Tuo laiku diena jau bus daug ilgesnė, taigi svečiams nereikės labai skubintis namo.

Prašome išanksto įsigyti banketo bilietus dėl patogumo sau ir rengėjams.

Banketo Komisija

JUOZAS STANELIS

MANO ATSIMINIMAI IŠ PRAEITIES

(Pabaiga)

Brolis Antanas buvo smarkus veikėjas. Jis kelis metus buvo LSS Centro iždininkas. Mirė 1926 m. Newarke.

Apie mano brolius papildomų žinių duoda savo laiške Vladas Skrinskas iš Gižų, kuris veikė prieš vokiečius kartu su mano broliu Jonu Staneliu. Jis daktarui A. Petrikai rašė:

VI. Skrinsko laiškas

"Dabar apie Keturvalakių Stanelius ir kitus vėlesnių laikų veikėjus. Aš Geistariškių Stanelių vardus nebeprisimenu. Vienas Stanelis (tai Jonas—J. S.) 1918 m. vokiečių okupacijos metais nušovė žandarų viršininką ir kitą paprastą žandarą. Mat, aplinkybės buvo tokios: Keturvalakių ir Gižų apylinkėse buvo organizuojama pasipriešinimo prieš okupantus jaunimo kuopelė. Iš Pr. Lingio buvo paimta spaustuvėlė, likusi nuo 1905 m., su kuria tada spausdino atsiaukimus dar Angarietis Gižų apylinkėse. Supirkta popierius, bet nepasisekė, įsimaišė išdavikas į jaunimo tarpą. Tūla mokytoja Šipuliūtė, klebono Krištulaičio patariama, išdavė minėtą kuopelę. Tai vokiečių žandarai atvyko įtariamus areštuoti. Iš Stanelio pareikalavo paso, o jis vietoj paso iš ančio išsitraukė brauningą ir nupylė 2 vokiečiu. Trečias žandaras iš šono paleido iš parabelio šūvį Staneliui į galvą ir sunkiai sužeidė, bet galvos nepramušė. Jis apsvaigo ir apsimetė negyvu. Kai jį vežė į Vilkaviškį, tai važiuojant pro Antupių kaimą jis iš vežimo išlipo ir pabėgo. Vokiečiai jo visur ieškojo. Stanelių ir Micutų namus sudegino, o kitus kuopelės narius areštavo, kai kuriuos sušaudė. Aš irgi tai partizanų kuopelei priklausiau, bet manęs išdavikė nepažinojo, tai aš išlikau nepaliestas.

Antrą Stanelį, Petrą, sušaudė vokiečiai, kartu su lietuviais galvažudžiais, Vilkaviškyje. Tada žuvo apie 60 žmonių. Bet šitas Stanelis (Jonas), kuris 1918 m. nuo vokiečių pabėgo, tai Lietuvos kariuomenėje žuvo, kariaujant su lenkais...

Mano tėvas tuo metu (1905 m.) dideliu veikėju nebuvo, tiktai buvo žymus revoliucijos rėmėjas. Pas mus buvo laikomi ginklai ir literatūra, paslėpti po malūnu. Man tėvas buvo įsakęs, kad niekam apie tuos sandėlius nesakyčiau...

Vieną kartą, prisimenu, kaip Pranas Lingys, išsikvietęs jaunus vyrukus, naktį pastatė Gižuose kartuves—prieš pat valsčiaus raštinę ir užrašė: "Kartuvės policijai ir šnipams." Zemskiai pamatė iš nakties pastatytas kartuves ir išsinešdino iš Gižų. Bet už kelių dienų atvažiavo žandarų viršininkas į Gižus ir paliepė valsčiaus raštininkui pakviesti Lingį. Lingys tuo laiku darbavosi namuose, mėžė mėšlą. Šaukiamas jis atėjo, visai nepersirengęs, mėšlinom klumpėm. Atėjęs į raštinę, jis nenusiėmė kepurės ir nepasveikino žandaro. Tas labai supyko, grasino su juo susidoroti ir jau traukė iš savo kabūro ginklą. Išsitraukė iš ančio brauningą ir Lingys. Tada žandarų viršininkas savo ginklą atgal paslėpė ir pradėjo jau visai skirtingą kalbą. Matydamas, kad iš Lingio jis nieko neišgaus, išvažiavo.

Kitą dieną atjojo į Gižus dragūnų baudžiamoji ekspedicija iš apie 30 raitelių su žandarais. Apsupo Gižus ir ieškojo Lingio, bet jam pavyko pasprukti. Jis atbėgo pas mus ir mano tėvas jį paslėpė. Lingys turėjo bėgti į Ameriką."

Daugiau žinių

Mano sesuo Marijona 1928 m. lankėsi Lietuvoje, tai ji man grįžusi papasakojo, ir kaip žuvo mūsų brolis Jonas. Po sušaudymo, pasišauktas daktaras pripažino, kad žandarai jau negyvi, bet Jonas dar turįs vilties atgyti. Žandarai paėmė kaimyno vežimą, įmetė į leiteres šiaudų glėbį, paguldė ant jų Joną ir vežė į Vilkaviškį. Tai jau buvo naktis, tamsu. Važiuojant mūs kaimynas patyrė, kad jį lydintis vokietis kareivis, kuris šalia jo sėdėjo, visai nesupranta lietuviškai. Tada jis pradėjo dainuoti lietuviškas liaudies dainas ir vietomis įpinti savo mintis. Tose dainose išdainavo Jonui bėgti. Tas suprato, kame reikalas ir išsliaužęs iš vežimo pasislėpė. Geri žmonės jį priglaudė. Kai vežimas pasiekė Vilkaviškį, tik tada kareivis pamatė, kad "lavono" nėra.

Jonas ir brolis Pijušas turėjo slapstytis miškuose, namie gyventi negalėjo. Už jo galvą vokiečiai siūlė 75,000 markių.

Kai Lietuvoje kūrėsi tarybų valdžia, tai brolis Petras važinėjo po kaimus ir dvarus, sakė prakalbas ir agitavo už tarybinę santvarką. Kai jį vokiečiai ir lietuviški nacionalistai sugavo, tai žiauriai dvi savaites kankino, išlaužė jam visus pirštus po vieną, vis reikalavo išduoti savo draugus. Matydami, kad nieko iš jo neišgaus, 1941 m. jį sušaudė.

Iš Filadelfijos 1920 m. aš persikėliau gyventi į Maspethą, netoli Brooklyno. Ten darbavausi kiek galėdamas visose organizacijose.

Pasidarbavę su Jonu Kauliniu, M. Liepa, J. Agurkiu ir kitais draugais, sutvėrėme "Lyros" chorą, kuris statė operetes, rengė koncertus, ir buvo labai veiklus choras. Išbuvau kelis metus LLD Centro komiteto iždininku.

1925 m. vėl grįžome į Newarką. Su drg. Čiurliu buvome "Laisvės" vajininkais ir laimėjome antrą pryzą. 1929-30 m. buvo didelė bedarbė. Su darbais buvo prasti pyragai. LLD ir LDS kuopos nariais stovėjo gerai, bet veikimo jokio nerodė, buvo apsnūdę. Mane išrinko LDS 8 kuopos pirmininku, kuriuo esu ir šiandien.

Newarko progresyvių lietuvių užeiga buvo Šv. Jurgio svetainė, ten buvo visas progresyvis veikimas. Kada pabėgėliai iš Lietuvos pradėjo atsmukti į šią šalį, tai jie užkariavo Šv. Jurgio salę, ir mus iš ten išvijo. Net "Sietyno" cho- [illegible] nebuvo.

[illegible] veikimą tada perkėlėme į [illegible] klubą, kuris turėjo nedidelę svetainę. Ten surengėme koncertą, kurį dipukai atėjo susiorganizavę, kunigo vedami, piketuoti. Vienas ukrainietis buvo "spe[illegible]" policmanas. Mes jam pasakėm, kad dipukai ruošiasi mus pikietuoti. Jis pasišaukė policiją, prisidėjo prie jos lietuviai ir ukrainiečiai ir kad užkūrė dipukam pirtį, tai jie čiaudėdami bėgo, kur įmanydami. Net ir jų kunigas bėgo skvernus pasikėlęs. Daugiau jie mūsų parengimų nedrįso piketuoti.

1957 m. persikėlėme gyvent į Short Hills, N. J. Ar šita bus paskutinė vieta, nežinau.

Newarkas šiandien ne toks, koks buvo seniau. Jokio veikimo nebėra. Net ir "Sietyno" choras pairo. Vieni draugai paseno, kiti išmirė, dar kiti išsikėlė į kitas vietas; dabar nėra nei lošimų, nei koncertų, nei prakalbų—visi miega.

Mes kadaise turėjome didelę pašalpos draugystę—Palangos Juzės vardu. Ten daug dirbo Ig. Bečis ir A. Žolynas. Šv. Jurgio svetainė vienu tarpu buvo galima nupirkti. Dėl draugų nesutarimo, nepavyko. Taip ir pražiopsojome gerą progą įsigyti svetainę.

Dabar Newarke neturime kur kepurę pasikabinti.

Palangos Juzės draugija likviduota, nariai pinigus pasiskirstė, ir nieko nebeliko. Laimė, kad Harrisone buvo vokiečių ir latvių suorganizuotas Labor Lyceum klubas su svetaine. Ten prisiglaudė ir lietuviai.

Daugelis senų narių išmirė, kiti išvažinėjo, taip tas klubas ir liko pažangiesiems lietuviams.

Elizabetho lietuvių namą nugriovė, liko "našlaičiai" ir jie. Tad Elizabetho lietuviai atidavė savo knygyną ir baldus Harrisono klubui ir daugelis jų prisirašė prie šio klubo. Atėjo pas mus progresyvūs lietuviai iš Cliffsidės, Hillsidės, Lindeno ir kitų apylinkės miestelių. Čia daugiausia pasidarbavo Petras Ramoška.

Tai tiek iš savo gyvenimo tegaliu pasakyti. Daug ką pamiršau, senatvė. Apie asmeninius reikalus neverta rašyti, juk čia [illegible] autobiografija. Man smagu pri[illegible] kad aš visą gyvenimą buvau su [illegible] lietuviais, kartu su jais veikiau [illegible] pajėgdamas ir mokėdamas.

Už šitų Atsiminimų parašymą turiu padėkavoti mano draugui daktarui Antanui Petrikai. Jeigu ne jis, tai šitas mano ra[illegible] niekad nebūtų pamatęs dienos šviesą.

Marie Curie -- pirmutinė, plačiai išgarsėjusi mokslininkė

Lenkija davė pasauliui dvi pirmutines moteris mokslininkes — Sofiją Kavalevskają (1850-1891 m.) matematikę ir Mariją Curie (1867-1934 m.), fizikę-psichologę-matematikę.

Praeitais metais Lenkijoje buvo plačiai atžymėta šimto metų sukaktis nuo Marijos Sklodovskos-Currie gimimo. Marija gimė 1867 m. lapkričio 7, Varšuvoje. Jos tėvai buvo vidurinės mokyklos mokytojai. Šeimoje augo berniukas ir trys mergytės. Marija buvo jauniausioji. Dešimtus metus Marijai einant, mirė šeimos motina.

Nors abu tėvai mokytojavo, bet Sklodovskų šeima gyveno labai kukliai.

Silpnos sveikatos

Žmonai mirus, iš gaunamos valdiškos algos, šeimos pragyvenimui neišteko. Tėvas buvo priverstas ieškoti pašalinio darbo—mokė privačiai.

Vaikai mokėsi gerai; visi mokyklą baigė su aukščiausiais požymiais, bet toliau mokslą tęsti, kiekvienas turėjo pats rūpintis.

Marija gimnaziją baigė 15 metų amžiaus būdama. Sveikata jos buvo pašlijusi. Šeima bijojo, kad ji serga džiova. Visam metui Mariją išsiuntė į provinciją pas gimines.

Sunkus kelias

Sugrįžo į Varšuvą pastiprėjusi. Laikas buvo imtis savistoviai gyventi.

Inteligentei moteriai pragyvenimui šaltiniai buvo apriboti: sunkiai pasiekiama mokytojos vieta, privačios pamokos, guvernantės darbas privačiuose turčių namuose.

Varšuvoje, kaip visoje Rusijoje, į augštuosius mokslus moteriai durys buvo uždarytos.

Marijos sesuo Bronė Paryžiuj studijavo mediciną. Marijos siekis buvo — Paryžius. Bet kaip iš kur gaut pinigų kelionei ir už mokslą?

Besiblaškant po Varšuvą tarpe inteligentų, Marijai pavyko susisiekti su slapčiomis palaikoma laboratorija. Laboratorijoje daromieji "stebuklai" ją žavėjo.

Marija paėmė tolimoje provincijoje guvernantės darbą už 400 rublių metams algos. Vieta pasirodė jauki.

Apart mokymo, ji ilgas naktis praleido studijoms, ruošėsi aukštesniam mokslui.

Ten ji patyrė ir žiaurius klasių skirtumus. Šeimininkų sūnus studijavo Paryžiuje mediciną. Sugrįžęs vakacijoms, jis pamylėjo Mariją.

Marija buvo ir protinga, ir graži, bet... Kada Zigmas apie jo meilę pareiškė savo tėvams, anie negalėjo dasileisti, kad garbingos šeimos sūnus vestų guvernantę!

Paryžiuje

Sesuo Bronė ištekėjo už lenko, medicinos studento, ir kvietė Mariją atvykti į Paryžių, gyventi pas juos. Marijos sątaupų užteko kelionei ir sumokėti už mokslą. Gyvenimas pas seserį, dėl ankštų patalpų, trukdė mokymuisi. Marija išsinuomojo šešto aukšto palėpėje šaltą kambarėlį netoli universiteto. Gyveno labai skrumniai.

Kartą laike pamokų ji nualpo. Paaiškėjo, kad diena anksčiau ji buvo valgiusi tik ridikėlių.

Nežiūrint visų sunkumų, Marija skaitė tuos metus laimingais. Psichologijos moksle Master laipsnį gavo su aukščiausiu požymiu.

Laimėjo moksle, bet vėl sveikata pašlijo. Išvyko metams poilsiui į Varšuvą. Ji norėjo pasiekti aukštesnio mokslo fizikos ir matematikos šakose. Bet dėl lėšų stokos, jau buvo palaidojus viltį. Prašyti tėvo pagalbos nedrįso. Sesuo Bronė su savo vyru, nors abudu buvo medikai, patys tęsė tolimesnį mokslą.

Varšuvoje egzistavo patriotinė draugija, kuri šelpė talentingus studentus. Marijai nežinant, jos draugai išrūpino jai stipendiją, iš kurios užteko sumokėti už mokslą ir nereikėjo toliau badauti. Mokslą baigė vėl su pasižymėjimais.

Marie grįžta į Paryžių
Nauja meilė

Marija jautėsi laiminga, ryžosi visiems laikams pasilikti Varšuvoje, dirbti savo tautos gerui. Bet... studijų metu susipažino su talentingu bendradarbiu — Pierre Curie. Pierre, kaip Marija, turėjo nesekmę meilėje, todėl jis buvo nusisprendęs niekada nevesti. Savo užrašuose pažymėjęs: "Moterys genijai yra retenybė". Bet dabar jis surado geniją ir ryžosi jos nepaleisti.

Pieras pasipiršo Marijai, bet ji atsakius "Ne", išvyko į Varšuvą. Per laiškus Pierras stengėsi paveikti Mariją, nurodant, kad tik Paryžiuje yra pastovios sąlygos jų darbui ir mokslo tęsimui. Priešingai, jis atvyks į Varšuvą.

Marija sugrįžo į Paryžių. Jos sesuo Bronė ir Pierro tėvai rūpinosi, kad įvyktų sutuoktuvės. Bronės uošvienė pasiūlė Marijai nupirkti vestuvėms suknelę. "Jeigu pirksi, tai tegu būna tamsios spalvos, kad tiktų darbui laboratorijoje. Aš turiu tiktai šią vieną suknelę".

Darbas ir mokslas

Abudu Pierre mokytojavo ir toliau siekėsi moksle. Marijai reikėjo laboratorijos. Pagaliau mokyklos direktorius, kur Pierre mokytojavo, leido panaudot mokyklos kieme riogsantį pastatą. Namas buvo kiauru stogu, drėgnas, be jokių patogumų. Darbas jame ne tik sveikatai kenkė, ir delikatni instrumentai gadinosi. Nežiūrint to, Marija savo užrašuose pažymėjo, "kad buvo jų gyvenimo laimingiausi metai. Jų darbui niekas netrukdė."

1898 m. liepos 4 d. Currie paskelbė atradimą naujo metalo, kurį pavadino, pagarbai Lenkijos, "Polonium". Gruodžio mėnesį tų pačių metų, Currie paskelbė radiumo atradimą. Radiumo atradimu susižavėjo kiti mokslininkai, ieškojusieji gamtos paslapčių. Radiumas atnešė žmonijai laimę — vėžio ligos gydyme. Taip pat, radiumo energija davė galimybę išvystyti baisiąją atominę bombą.

Birželio 25 d. Sorbonne Universitete Marie gynė fizikos mokslų daktaro desertaciją. Tai buvo svarbiausia mokslinė desertacija. Ją gynė 35 metų moteris. Laimėjo su aukštais honorarais.

Kitos problemos

Radiumo atradimas apsunkino Currie asmeninį gyvenimą, jiems trukdė darbe: garbės medaliai, kvietimai su paskaitomis, banketai, spaudos reporteriai. Apšvietos ministeris, per pasiuntinį, pasiūlė Pierrui Curie "Garbės legiono medalį".

"Pasakyk ministeriui, kad garbė man nereikalinga, bet man labai reikia geresnės laboratorijos", atsakė Curie. Negavo nė vieno.

Garbės buvo daug, bet asmeninis jų gyvenimas nei kiek nepagerėjo. Pierre net geriau apmokamos mokytojo vietos negavo, nors tam buvo proga.

1903 m. Švedija paskyrė Curiems Nobelio premiją. Bet abiejų mokslininkų sveikata jau buvo pašlijus. Tiktai netoli už dvejų metų Curie nuvyko į Švediją pasiimti dovaną. Už gautus pinigus jie apsimokėjo skolas, gyvenamajame namelyj įsirengė prausyklą-maudynę, seseriai ir švogeriui, gydytojams, padėjo Austrijos Lenkijoje įrengti kliniką.

Pierro mirtis

Abiejų mokslininkų nusitarimas buvo: Jeigu kas atsitiktų su vienu, darbas neprivalo būt sutrukdytas. Balandžio 19 d., grįžtant iš mokslininkų konferencijos, giliai susimąstęs, eidamas skersai gatvę, Pierras nepatėmijo artėjančio vežimo. Arkliai jį peržengė, bet paskutiniai ratai sutriuškino galvos kiaušą. Tragediją Marija pergyveno labai skaudžiai. Valdžia paskyrė jai ir jos dviem dukrelėm pensiją, nuo kurios ji atsisakė. "Esu dar jauna, užsidirbsiu gyvenimui".

Pierre jau mokytojavo Sorbonne Universitete. Velionio buvę draugai ir jo brolis Jacques įrodinėjo Universiteto administracijai, jog Marie yra tinkamiausia mokslininkė užimti velionio paliktąją vietą. 1906 m. gegužės 13 d., Marie Curie buvo paskirta į fizikos profesoriaus vietą Sorbonne Universitete.

Antroji Nobelio Dovana

Pasilikusi našle susiraminimą Marie rasdavo tiktai laboratorijoje. Laboratorija tapo jos tikėjimu ir šventvkla. 1910 metais ji išleido 1,000 puslapių mokslinį veikalą, aiškinant procesus radiumo vystyme.

Ji padarė kelis kitus mokslinius atradimus. Valdžia skyrė jai "Garbės legiono medalį," nuo kurio ji, kaip ir Pieras, atsisakė.

Keliems mėnesiams praslinkus, Marijos vardas buvo pasiūlytas kandidatu į Mokslų Akademiją. Kilo karšti ginčai. Mokslų Akademijoje niekad nebuvo moters. Vieno balso dauguma, Marijos kandidatūra atmetė.

Jeigu Prancūzija ignoravo Marie Curie, tai Švedija 1910 metais paskyrė jai antrą Nobelio dovaną už jos pasiekimus chemijos moksle. Tai buvo pirmas asmuo du kartus apdovanotas Nobelio premija.

Dovanos priėmimui į Švediją Marija vyko su savo seserimi Brone ir vyresniąja dukrele Irena, kuri po 24 metų taip pat laimėjo Nobelio premiją.

Marie Curie užaugino dvi dukras. Vyresnioji, Irena, pasekė tėvų taku. Jaunes-

(Tęsinys 5-tame pusl.)

8 Priežastys kodėl PODAROGIFTS, INC., pritraukia tūkstančius naujų klientų, kurie siunčia

DOVANAS Į USSR

1. Jiems nereikia praleisti laiko pirkime ir nešiojime pakietų į išsiuntimo raštines.
2. Jiems nereikia spėlioti mieras arba spalvas.
3. Jie sutaupo visas muitines, pakvitavimo ir išsiuntimo lėšas.
4. Jie arba pasirenka specialę dovaną, kaip tai: automobilių, motorciklų, televizorių, radiją, šaldytuvą ar —
5. Jie nusiperka PREKINĮ ĮSIGIJIMO UŽSAKYMĄ, su kuriuo jų giminės gali įsigyti prekes jo paties pasirinkimo, nuėjus į specialį Vneshposyltorg

DOLERINES KRAUTUVES

6. Jų giminės gali įsigyti maistinių dalykų, audinių, rūbų ir batų pagal jų skonį ir mierą.
7. Jie sutaupo laiką, už tai kad nėra Transportinio-Atlantic išsiuntimo.
8. Jie taupia ant pinigų, už tai, kad prekės DOLERINĖSE KRAUTUVĖSE yra nustatytos žemomis kainomis.

Užeikite į Mūsų Parodinį Kambarį New Yorko Mieste!

PODAROGIFTS, INC.

220 Park Avenue South, New York, N. Y. 10003

Tel. 212—228-9547

(Vienintėliai atstovai del dovanų Jungtinėse Valstijose)

Ar į bile sekančius skyrius:

COSMOS PARCEL EXPRESS CORP.
45 West 45th St., New York, N. Y. 10036
Tel. 212 CI 5-7905
ar į bile mūsų skyrių.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
1776 Broadway, New York, N. Y. 10019
Tel. 212—581-7729
ar į bile mūsų skyrių.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.
716 Walnut St., Philadelphia, Pa. 19106
Tel. 215 WA 5-3455
ar į bile mūsų skyrių.

Miami Fla.

Vasario 22 d. LSK svetainėje Aido choro banketas ir koncertas buvo sėkmingi. Publikos apie 200.

Kadangi šio parengimo pasekmės buvo geros, tai ir choro iždas padidėjo—prieš tai buvo beveik tuščias. Iš choro vadovybės B. Nekrašas rezignavo. Dabar Miamio Aido chorą vadovauja Kazimieras Kinderis. Jis yra Miko Petrausko mokinys, Naujosios Anglijos lietuvių muzikos kūrėjas, chorvedis ir laisvai vartojas pianą ir styginius instrumentus. Man atrodo, jis yra atsidavęs muzikai siela ir jausmais. Jis pasakoja apie operetes ir stygų orkestrą, kurį jis žada čia mums suorganizuoti.

Pagyvensim—pamatysim. Geros kloties, Kazimierai! Jūs mus mokykit senovės ir dabartinės Lietuvos liaudies dainelių, o mes, pagal mūsų išgalę, jas dainuosime, žadindami mūsų jaunystės jausmus.

Kurie prijaučiate lietuviškam menui ir kultūrai, stokite į Miamio Aido choro garbės narius. Mes, gyvenam: LSK, 3610 N. W. 119 St., Miamyje.

Beje, nereikia pamiršti ir tų, kurie, rengiant šį koncertą, daug pasidarbavo. Ypatingai ačiū drg. Vincui Bovinui, kuris pasakė labai turiningą prakalbėlę, ragindamas puoselėti lietuvišką meną ir kultūrą: Jo kalba telpa žemiau.

Bevardis

Gerbiami
koncerto dalyviai:

Koncertas, muzika yra ne tik mūsų jausmų patenkinimui, bet visos tautos kultūrinė pažiba. Yra žinoma, kad šalis, tauta nėra kultūriška, jei neturi savos muzikos, poezijos, literatūros. Kas gi kalbėtų apie kultūringą Italiją, jei ne jos opera, solistas Karuso. Rusija išgarsėjo su Čaikovskio muzika, Šaliapinu, Puškinu, Tolstojum, Stanislavskio teatru ir kitais meno šedevrais.

Lietuva yra maža šalelė, bet kultūriškai ji stovi greta didelių kultūringų šalių. Jos pirmieji poetai, kaip Donelaitis, Strazdas, Maironis ir vėlesnieji, kaip Salomėja Nėris, Mieželaitis, Marcinkevičius ir kiti yra žinomi ir skaitomi įvairiose pasaulio šalyse. O kas nežino lietuvių tautos pasaulinio garso operos solisto Kipro Petrausko, kuris pirmą operą vaidino Lietuvoje? Kipras Petrauskas dainavo Maskvos, Paryžiaus, Londono, Romos ir kitų šalių teatruose. Jo jaunesnieji auklėtiniai, kaip Noreika, Daunoras, Adamkevičius ir kiti jau žinomi Europoje ir Amerikoje.

Dar mūsų atmintyje žinamas Kipro brolis Mikas Petrauskas, pirmos lietuviškos operos autorius, Amerikoje organizavo ir vadovavo lietuviškus chorus, įsteigė muzikos konservatoriją, mokino naujus chorvedžius, solistus. Dėka Petrauskui, Amerikoje plito lietuviška Nemuno krašto daina, kilo lietuvių emigracijoje kultūra. Tų meno puoselėtojų akstinimu, į Amerikos teatro sceną ėjo lietuvaitės, kaip Birūta Ramoškaitė, Anė Kaskas ir daug kitų.

Šioje salėje mes matome ir girdime Aido chorą, jo mokytoją muziką Nekrašą, solistus—Ramoškaitę, Gabrėnienę, Mikitienę, Vaineikį ir kitus dalyvius. Jei šioje salėje randasi amerikietis, kuris dar nieko nežinojo apie lietuvių tautą, tai jis išeis jau su žinia, kad lietuviai yra kultūringa tauta.

Baigiant, noriu tarti su jūsų visų pritarimu: Lai gyvuoja Aido choras, lai gyvuoja mūsų solistai! Juk tai yra tas simbolis, kuris rodo mus, visą lietuvių tautą, kultūringais. Bet chorui, kad jis dainuotų, reikia ir materialinio pritarimo. Mes galime chorą paremti, istodami į jo eiles kaip garbės nariai, sumokėdami metinę duoklę. Padarykime tai šiandien.

V. Bovinas

Marie Curie

(Tąsa iš 4-to pusl.)

nioji, Eva, tapo muzike, rašytoja, laikraštininke. Dabar Eva dirba Jungtinėse Tautose. Dukreles Marija mokė namų ruošos, valgį gaminti, siūti, daržininkystės. Marija labai mėgo gėles.

Kovojo už tiesą

Marie Curie rašė tiktai mokslinėmis temomis. Ji karštai simpatizavo moterų kovai už lygias teises, už pastovią pasaulinę taiką, už tarptautinius susitarimus. Spaudos atstovų ji nepriiminėjo.

Iki paskutinių gyvenimo dienų Marie Curie dirbo laboratorijoje.

Mirė 1934 m. liepos 4 d., išgyvenusi 66 metus. Gydytojai manė, jog Marija sirgo džiova, bet pomirtiniai tyrimai parodė, kad ji mirė nuo radiumo radiacijos.

Jos dukra mirė sulaukusi 56 metus, taip pat nuo radiumo radiacijos.

Didelio talento ir ryžto legendiškoji Marie Curie davė pavyzdį, kad moteris gali ir turi būti ne vien auklėtoja, o ir kūrėja.

K. Petrikienė

Chester, Pa.

V. pašalpinio Klubo blynų vakaras buvo pasėkmingas. Nariai su visomis savo šeimomis atsilankė skaitlingai, praleido laiką geroje nuotaikoje. Būtų gerai, kad draugija surengtų daugiau tokių parengimų.

—:—

Mirė Pranas Drungila, sulaukęs 75 m. Gyveno nevedęs. Buvo laisvų minčių, netikėjo jokiems monams. Liūdi giminės ir draugai.

—:—

Chesterio vietinė spauda rašo, kad iš šio miesto ir apylinkės Pietų Vietnamo karo lauke žūna labai daug jaunuolių: užmušta 60.

Žuvo nuo kulkų A. Zarskio žmonos sūnus James, 20 m., iš Eddystone, Pa. Taipgi Frank Kuraitis neteko sūnaus, jo sūnus Francis, 21 m., krito nuo kulkos. Jo liūdi tėveliai ir trys seserys, netekusios brolio, taipgi giminės ir draugai.

Lai kritusiems būna ramu ilsėtis.

A. Lipčius

Berlynas. — Provokatoriškais sumetimais ir vėl Vakarų Vokietijos parlamentas laikys posėdžius Vakarų Berlyne.

Moters Diena

Kovo 8-oji — kovų už lygiateisiškumą ir taiką. diena.

Mūsų draugės moterys ją minės, minėdamos pasitarsapie tolesnį veikimą.

Visiems, kas seka darbininkų judėjimą, aišku, kad moterys neatsilieka nuo vyrų veik visuose darbuose, o daugelyje atsitikimų net ir pralenkia vyrus kai kuriuose darbuose.

Žinau, minėdamos Moters dieną draugės prirašys visokiomis temomis. Dėl ko ta diena atsirado ir kuriais metais daug informacijų galima rasti Ksaveros Karosienės parašytoje knygoje "Tarptautinė moters diena."

Man kiekvieneri metai primena tolimą praeitį, — tai 1917 metų Rusijos revoliuciją, kaip iškilmingai maršavome gatvėmis. Buvome jauni, pilni energijos. Ypatingai jaudinančiai įsiminė tas, kad toks svarbus įvykis buvo pradėtas kovo 8-ąją. Man rodosi ir šiandien, po 50 metų, girdisi kalbėtojo balsas:

Šiandien kovo 8-oji—Moters Diena! Ir su tais žodžiais pradėta maršavimas.

Mes šiais laikais išgyvenę šioje šalyje po 50 metų esame jau matę visokių streikų, maršavimų į Washingtoną. Girdime televizijoje apie kitose šalyse sukilimus. Tokie dalykai virto kasdieniniais. Bet paimkim jauną žmogų iš kaimo nuvykusį į didmiestį kaip Petrogradas ir išvydusį tokią minią kovingame maršavime! Jis įstrigo giliai į sąmonę, jo negali pamiršti.

Kas metai tas įvykis perbėga mano mintyse ir jaučiuosi didelė kad turėjau progą, dalyvavau pasauliniai svarbiame mūšyje, nors ginklo neturėjau ir nieko neužmušiau. Bet nešiau vėliavą, ant kurios buvo užrašyta:

"Duokit duonos ir grąžin. kit vyrus iš karo fronto!"

Nemačiau spaudoje kad kas minėtų buvęs dalyviu 1917 metais Rusijos revoliucijos sūkuryje.

Vera Smalstienė

Mirė įžymi kovotoja

Vilniaus "Tiesa" praneša: 1968 metų vasario 27 d., eidama 86 metus mirė Sofija Dzeržinskaja — aktyvi revoliucinio judėjimo dalyvė, viena iš seniausių bolševikių, TSKP narė nuo 1905 metų, P. Dzeržinskio žmona, bičiulė ir bendražygė.

Iki pastarųjų gyvenimo dienų Sofija Dzeržinskaja dirbo didelį visuomeninį ir literatūrinį darbą, buvo Tarybų Sąjungos ir Lenkijos draugystės draugijos centro valdybos pirmininko pavaduotoja.

Didelius Sofijos Dzeržinskajos nuopelnus aukštai įvertino Komunistų partija ir Tarybų valstybė, ji apdovanota trimis Lenino ordinais ir Darbo Raudonosios Vėliavos ordinu.

Šviesus Sofijos Dzeržinskajos atminimas visada išliks tarybinių žmonių širdyse.

Clovis, N.M.— Karo teismas pradėjo teisti kapitoną Dale F. Noyd už tai, kad jis atsisakė mokyti lakūnus Vietnamo karui. Jis gali gauti penkerių metų kalėjimo.

Lietuvos Komunistinio jaunimo suvažiavimas

Lietuvos žinių agentūra "Elta" praneša:

Vilnius, vas. 28. — Šiandien Profsąjungų rūmuose prasidėjo Lietuvos Lenino Komunistinės Jaunimo Sąjungos XV suvažiavimas.

Suvažiavimą atidarė Lietuvos LKJS Centro Komiteto pirmasis serretorius V. Morkūnas. Aidi TSRS ir Lietuvos TSR valstybiniai himnai. Į salę iškilmingai įnešamos Lietuvos komjaunimo organizacijos vėliavos. Į suvažiavimo garbės prezidiumą vieningai išrenkamas TSKP Centro Komiteto Politinis biuras.

Karštais plojimais merginos ir vaikinai sutiko Lietuvos KP Centro Komiteto sveikinimą komjaunimo XV suvažiavimui, kurį perskaitė kandidatas į Lietuvos KP CK biuro narius, CK skyriaus vedėjas P. Griškevičius.

Sveikinimas baigiamas šiais žodžiais:

"Lietuvos Komunistų partijos Centro Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad respublikos komjaunimo organizacija, jaunimas nepagailės savo jėgų ir energijos tolesniam mūsų didžiosios Tėvynės suklestėjimo labui, įrašys naują puslapį į kovos už komunizmą istoriją.

Tegyvuoja Visasąjunginė Lenino Komunistinė Jaunimo Sąjunga—ištikimas partijos pagalbininkas ir rezervas!

Tegyvuoja tarybinis jaunimas!

Tegyvuoja Tarybų Lietuva!

Tegyvuoja Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga!

Tegyvuoja komunizmas!"

"Sutartinė" kariams koncertavo

Į didelę koncertinę kelionę išvyko Lietuvos Valstybinės konservatorijos kamerinis lietuvių liaudies instrumentų ansamblis "Sutartinė" (meno vadovas P. Tamošaitis). Sekmadienį kolektyvas Maskvoje dalyvavo centriniuose Tarybinės Armijos namuose įvykusiame visų tarybinių respublikų atstovų koncerte. Koncertą, kuriame taip pat dalyvavo Tarybų Sąjungos valstybinis simfoninis orkestras, Piatnickio vardo choras, daug gąrsių dainininkų, transliavo Maskvos radijas ir televizija. Žiūrovai labai šiltai sutiko Tarybų Lietuvos atstovus.

Po to "Sutartinė" išvyko su koncertais į karinius dalinius. Minint Tarybų Sąjungos Ginkluotųjų Pajėgų 50-ąsias metines, įvairiose vietose įvyko dešimt lietuvių liaudies instrumentų kamerinio ansamblio pasirodymų, į kurių programą buvo įtraukta daug lietuvių liaudies dainų, taip pat kompozitorių M. K. Čiurlionio, St. Šimkaus, B. Dvariono, V. Klovos, V. Paketuro, J. Gaižausko, L. Povilaičio ir kitų instrumentinių ir vokalinių kūrinių. Ansamblio solistai šios koncertinės kelionės metu — operos ir baleto teatro solistė L. Šalčiūtė ir konservatorijos studentai K. Krukauskaitė ir J. Bakas.

Daugiau įvairių parengimų "Laisvės" naudai.

Prioritetas Saigono ligoninėse

Amerikinis konsultantas Saigono marionetinės vyriausybės karinių jėgų klausimus pranešė praėjusią savaitę, kad "mes dažniausiai užmušam sunkiai sužeistus vietkongiečius." Viena priežastis duota, tai kad "ligoninės taip pripildytos mūsų kareiviais ir civiliniais, jog nebėra vietos priešų kariams."

Remdami "Laisvę" paremsite judėjimą už taiką.

Pranešimas

Hartford, Conn.

L. M. Klubas susirinkimą laikys sekmadienį, kovo 17 d,. 2 val. dieną. Po trumpo pasitarimo, turėsime paminėjimą Moters Dienos. Kviečiame drauges visas dalyvauti ir atsiveskite pašalinių, gražiai praleisti dieną.

(18-19)

Montreal, Canada

Lietuvos Sūnų ir Dukterų Pašalpinė Draugija ruošia 40 metų gyvavimo jubiliejinį balių. Įvyks **kovo 30 d.**

Iš Jungtinių Valstijų, Worcester, Mass., pakviesta buvusi montrealietė Irena Nakrošytė-Janulienė padainuoti šiame baliuje. Su ja kartu atvyksta Albertas Daukša, žinomas dainininkas.

Kviečiame montrealiečius ir iš apylinkės dalyvauti šiame baliuje.

(17-18)

SOUTH BOSTON, MASS.

SKANIUS PIETUS

Rengia LLD 2 kuopa

Įvyks sekmadienį

Kovo-March 10

Pradžia 1-mą val.

Amer. Liet. Piliečių Klubo Salėje

318 Broadway, So. Boston

Pelnas skiriamas pasveikinti "Laisvės" bendrovės dalininkų suvažiavimui, kuris įvyks kovo 17 d.

Tąja pačia proga bus paminėjimas Moterų kovos dienos, Kovo 8-osios. Rengia moterų komitetas.

Kviečiame visus So. Bostono ir apylinkės lietuvius ateiti, skaniai pavalgyti, linksmai laiką praleisti ir paremti darbininkiškus tikslus.

Rengmo Komisija

Help Wanted Male

WELDERS

We have immediate openings for man experienced in MIG &STICK welding.

Good starting salary and excellent company benefits

TRAILMOBILE

MORRIS & WEST POINT PIKE
West Point, Pa.
phone 643-0900

Employment office open 9-4 daily
Midway between Landsdale and Norristown.

An Equal Opportunity Employer. (17-19)

Help Wanted Female

WAITRESSES-BUS GIRLS. Full and part time. Good working conditions. Meals and uniforms furnished. Excellent benefits, paid vac., and sick leave. Apply in person. Hot Shoppe, Lancaster and Martin Ave., Bryn Mawr, Pa. Equal opportunity employer. (18-20)

KEYPUNCH OPERATORS

We are a Center City data processing firm, in the process of expanding our day and evening shift operations.

Applicants must have a min. of six months exp. on Alpha & Emeric punching exp. Benefits and starting salary to $85 a week based on exp.

Call WA 3-1930 to arrange interview or apply to FIMACO, INC., 230 W. Washington Square, Phila.

WOMEN 30 to 45. To assemble small parts. Good pay, vacation, many benefits. Pleasant working conditions. Steady work. Hours 7:30 to 4:00. Starting rate $1.75, increases come fast. Apply for interview: DA 9-9611. (18-21)

ACCOUNTING CLERK

Exp. Comptometer Operator, 3 to 5 yrs. exp. required. Perm. position w/attractive work cond. and benefits.

BREUNINGER DAIRIES
3015 No. 7th St., Phila.
Call Mr. McHale. BA 5-4863. (18-20)

PACKERS

For children's Dress Manufacturer. Piece work, experience preferred. Excellent working conditions in modern air-cond. plant. Call BA 3-6500 for interview. (18-20)

KNITTING & COVERING. Machine operators for wide elastic fabrics. Must be experienced. Modern facilities. Excellent rates and benefits. Apply: ELASTIC FABRICS OF AMERICA. Ft. Washington Indust. Park. 643-0707. (16-18)

PACKERS for Childrens Dress Manufacturer. Piece work. Exp. preferred. Excellent working conditions, in modern air-conditioned plant. Call BA 3-6500 for interview. (16-17)

CLERKS

To manage dry cleaning stores. Steady work.
Good pay. Experience preferred.
PEAK CLEANERS
3541 N. 9th St. BA 3-7851 (17-18)

MALE or FEMALE

WANTED

MOTEL DESK CLERK

Will train. Also couples for general duties.

Salary & Apts. Apply 9—5 PM
Call HO 4-4422, Trevose, Pa. (16-21)

COUPLE or MAN & WOMAN. For maintenance work. All around duties, wife will handle cooking, must have knowledge and background for nursing homework, 5 or 6 days a week. Steady position. Liber. pers. policies, with vac. Hrs. 8 to 4—9 to 5. For inform. call GE 8-5522. (15-18)

STEAMERS & SLITTERS

Experienced Steamers needed for Knit Goods. Apply —
BARRINGER KNITTING MILLS
1215 W. Glenwood Ave., Phila. (16-18)

Help Wanted Male

ASSEMBLER, GRINDER, FITTER-WELDER

Must be experienced. Top rates, 8 paid holidays, paid vacations, pension plan, medical-surgical benefits for employes and dependents. Apply D-FAB ENGINEERING, Div. of Freuhauf Corp., Rt. 202, Montgomeryville, Pa. CH 73128. (18-20)

SHOP TRAINEES

General Production Work. Need mechanically inclined individual interested in learning new production techniques. Sick leave, vacations, holidays, merit increases. Call Mr. Kowski. OL 9-8400. SPECIALTY GLASS PRODUCTS, INC., 142 Terwood Rd., Willow Grove, Pa. (18-21)

MAINTENANCE Mechanic. Man w corrugator machine, exp. pref'd, but not essentially necessary. Some electrical exp. useful. Co. offers steady employment, major medical, sal comm. w exp. O'CONNOR CONTAINER CORP., 539 Dunksferry Rd., Eddington, Pa. (18-20)

PRINTING PRESSMEN AND TRAINEES

Experienced and trainees in press printers for modern progressive shop. West Philly. All fringe benefits, Blue Cross & Blue Shield. Trainees interested in learning and have aptitude, earn while learning. Call JE 3-6643. (18-21)

FITTERS & LAYOUT MEN Experienced. Tank pressure vessels and metal fabrications. Must be able to work from blue prints and do own burning. Steady work. Full paid benefits. JOHN WOOD CO. 100 Washington St., Conshohocken, Pa. (18-23)

AUTO BODY MAN

Must be experienced
Top wages
Modern Shop
IV 2-6094 (18-19)

TOOL MAKER

Excellent opportunity. All fringe benefits. Group insurance, hospitalization. Pension, vacation, holidays and etc. Apply in person.

GENERAL MACHINE COMPANY
4th and Furnace Sts., Emmaus, Pa.
An Equal Opportunity Employer (13-19)

WINDOW & GRILL

men wanted, full or part time, day or night 9 to 1, 11 to 2.

Good starting salary
Advancement Opportunity
Group Insurance
Paid Vacation
Profit Sharing

McDONALD'S
1633 Old York Rd. OL 9-9713
Abington, Pa. (15-17)

AUTO PAINTER. To do strictly paint work in well-estab. Del. Co. Ford Agency. Good salary, free uniforms, eligible for hospitalization plan, group insurance & other benefits. Contact Mr. Marchiano, Mon. thru Fri., 8-5, LO 6-0242. (17-18)

LIFE INSURANCE CO. over 100 years old has several immediate openings offering exiting career opportunities.

REMUNERATION
Level 1 —$500 to $700 per month
Level 2 $700 to $1000 per week
For appointment call Mrs. [illegible] PE 5-4949. (17-18)

WINDOW CLEANERS & FLOOR MEN

Experienced. Above average wages, periodic increases. Company benefits. Must have driver's license. 111 N. 8th St., Camden, 2nd. fl. 964-4611. (18-19)

VENDING MACHINE MECHANIC

(Cigaret & candy machine). Must be exp'd. Good sal. & fringe benefit. Apply STAN HARRIS CO. 508 W. Venango St. And day 10-4 P. M. (18-20)

MEN WANTED

General, permanent position. Factory work. Union rates.
All benefits, apply —
A. Z. BOGERT CO.
1000 E. Mermaid Lane, Philadelphia. (16-18)

Lilija Kavaliauskaitė

Kalbant apie moteris, ieškodamos buvusių veikėjų bei dabartiniu laiku atsižymėjusių moterų iš tolimesnių šalių, apsidairykime ir savo tarpe.

Norėčiau tarti žodį-kitą apie Liliją Kavaliauskaitę, kuri dirba "Laisvės" administracijoje, galima sakyti, nuo pat kūdikystės, virš 30 metų. Na, dirba tai dirba. Atlikti savo kasdieninį darbą reikia kiekvienam, kitaip gali netekti jo.

Bet atlikti darbą su siela, su jausmu, su meile tam darbui, jau kitas dalykas. Ir aš sakyčiau, kad Lilija pilniausiai tai padaro. Štai, paimkime tik vieną pavyzdį iš praėjusių metų, kai sunkiai susirgo "Laisvės" administratorius Pranas Buknys. Per apie du mėnesius Lilija turėjo visą naštą nešti pati, ir ji tai darė be jokių išmetinėjimu. Visas darbas buvo atliktas kuo puikiausiai.

Į "Laisvės" pastogę užeina ne vienas žmogus, bei paskambina telefonu, visokiais reikalais. Lilija visuomet randa laiko pasikalbėti, patarti, išpildyti ne vieną prašymą, nepaisant, kad tai nieko bendro neturintis su "Laisvės" reikalais bei josios darbu.

"Laisvės" vajaus laiku Lilija dirba ilgas valandas. Bet ir pasekmės geros. Nežinau, ar kur išgirsi nusiskundimą, kad ji neatliko vajaus reikalų prideramai.

Šia proga, kalbant apie Liliją, noriu padėkoti jai ir aš. Kai mirė mano mylimas Rojus, Lilija tuojau pasiėmė ant savęs atsakomybę pagelbėti man sutvarkyme prisiųstų kablegramų, telegramų, užuojautų. Atvykus į šermeninę, Lilija tvarkė užuojautas, išreikštas ant vietos, ji sutvarkė palydovų listą, ji visur prisidėjo. Ji buvo man artima kaip sesuo, — draugė, patarėja. O man tuo laiku taip buvo reikalinga pagalba, patarimas visame kame.

Taigi, nors vėlokai, aš jai noriu tarti širdingiausią ačiū už visokias paslaugas. Gyvuok ilgai, brangi Lilija, būk tvirta, sveika. Moters Dienos proga, sveikinu Tave!

Ieva Mizarienė

Kosciuško tiltas remontuojamas

Pradedant su kovo 6 d., Kosčiuško tiltas, kuris skiria Brooklyną nuo Queenso, bus uždarytas važiuojantiems į Brooklyną, naktį nuo 9 val. iki 5:30 ryto nuo pirmadienio iki penktadienio.

Ši tvarka galios iki šių metų pabaigos. Tiltas platinamas.

Įspūdingai palaidojome Marijoną Kalvaitienę

Staigiai nuo širdies smūgio vasario 27 d. mirė Marijona Kalvaitienė, 81 metų amžiaus.

Pašarvota buvo Baltrūnų-Ballas šermeninėje, 660 Grand St., Brooklyne. Gražiame grabe ir tarp daugybės gėlių Marijona gulėjo, rodos, tik trumpam poilsiui, atrodė kaip gyva.

Kovo 2 d. palaidota Cypress Hills kapinėse pas jos mylimą vyrą Julių Kalvaitį, mirusį prieš lygiai penkerius metus. Šermenyse dalyvavo ir palydėjo į kapus daug žmonių. Prieš išlydint šermeninėje ir ant kapinių atatinkamą atsisveikinimo kalbą pasakė "Laisvės" redaktorius Antanas Bimba. Nuo kapinių visi dalyviai buvo pakviesti į Winter Garden V. Bełeckio restaurantą ir gerai pavaišinti.

Marijona Kalvaitienė paliko dideliame liudėsvie du sūnus Albina ir Eugene, marčias — Dorothy ir Ann, 5 anūkus, viena proanūkį, daugybę draugių - draugų. Visi jos labai apgailestauja, nes ji buvo labai maloni, nuoširdi, draugiška moteris.

Jos sūnūs abudu Amerikoje gime ir augę, lietuviškai gražiai kalba. Bet iiem mažiau žinomi lietuviški papročiai, tradicijos, todėl jie paprašė savo mamytės artimiausia draugė Anna Černiavičiene kad iiem padėtų. Tai Černiavičienė daug iiem padėjo. Visa šermenų tvarka buvo pavyzdinga. Šermenys buvo laisvos.

Trumpai paminėsiu Marijonos Kalvaitienės gyvenimo istorija pagal ios pačios man seniai papasakota:

Lietuvoje, Suvalkijoje, Pilviškių parap., Šakių valsčiaus, Ambrozų kaime 1887 m. vasario 13 d. gimė **Marijona Kvietkauskaitė**. Užaugus gavo darba Kaune pas kunigus už tarnaite. Kaune apsivedė su Jasevičium ir atvyko i Amerika, i Brooklyna. Čia susilaukė dvieju sūnu — Albino ir Eugene. Neužilgo Jasevičius mirė, palikdamas našle su dviem mažais vaikais dideliame varge. Marijona turėio sunkiai dirbti, kad išmaitinti save ir mažus vaikus.

Po kiek laiko susiėio gyventi su Shnyderiu, bet tas neilgai gyveno.

Rodos, 1930 metais iš Rochesterio į Brooklyną atvyko pažangietis Julius Kalvaitis, susinažino su Marijona ir 1946 m. birželio 1 d. apsivedė, abudu buvo našliai. (Šių žodžių rašytojui teko būti svotu-piršliu su Olga Reinhardtiene kaipo svočia).

Nuo šio laikotarpio Marijonos gyvenimas pasikeitė gerojon pusėn. Kalvaitis kaipo mašinistas, gerai uždirbdavo.

Nors Marijonai iš ekonominio atžvilgio nebuvo reikalo dirbti, tačiaus ii darba skaitydavo "vaistu", sakydavo: "Man sveikiau kai aš dirbu". Abu dirbdavo ir gražiai gyveno. Nuo čia iš Marijonos pasidarė Marytė ir iš Juliaus Juliukas. Tuojau prisirašė prie pažangiųjų organizacijų — LDS LLD, Moterų klubo, ir veikė jose kiek tik ju jėgos leido. Skaitė laikraščius: "Laisvę", "Vilnį" ir "Liaudies balsą". Ir juos remdavo visokiais būdais. Visuomet dalyvaudavo pažangiečių parengimuose — ne tik čia vietiniuose, bet jiem buvo ne per toli Filadelfija, Baltimore bei Rochesteris.

1957 metais balandžio 13 d. prie "Laisvės" namo, Richmond Hill, lietuviški chuliganai juos labai sumušė, norėdami, kad jie pasi-

Marijona Kalvaitienė

trauktų iš pažangiečių veikimo. Tačiau jie dar su didesne energija veikė ir kovojo iki mirties.

Marytė, pasilikus be Juliuko, nepasidavė nei senatvei, nei tinginystei, darbavosi pažangiame judėjime iki paskutinei dienai savo gyvenimo.

Lai buna amžina atmintis!

C. N.

Brooklyn, N. Y. — Buvęs Rasinės Lygybės Kongreso direktorius James Farmer kandidatuoja į kongresą.

Koks bus tas naujasis "Daily World"

Leidėjai sako, jog jo svarbiausia ypatybė bus ta, kad jame bus teikiama vietos raštams visų pažangiųjų judėjimų: unijų, studentijos, jaunimo, moterų, taikos, dailės ir meno, sporto.

Šio mėnesio 14-os vakarą gražiojoje koncertų salėje Town Hall (133 W. 43rd St., New Yorke) rengiamas nepaprastas susitikimas su būsimojo laikraščio redaktoriais ir leidėjais. Sudaryta nepaprasta meno ir kalbų programa.

Tikietai (po 99 c.) gaunami ir pas lietuvius laikraščio bičiulius. Kviečia visus.

Fakirų suvažiavimas

Kas penkeri metai viso pasaulio fokusininkai renkasi į savo suvažiavimą. Jame svarstomos fakirų užimtumo, iliuzionizmo vystymo perspektyvos, nauji metodai ir t.t. Neseniai, suvedę savo veiklos rezultatus, iliuzionistai priėjo išvados, kad jų profesija didžiausią pasisekimą turi Jungtinėse Valstijose, Didžiojoje Britanijoje ir Vakarų Vokietijoje. Prancūzijoje, Italijoje ir Ispanijoje publika žymiai santūresnė.

Visi įžymieji mūsų epochos fokusininkai — anglosaksų kilmės. Šiandien vienu iš geriausių pasaulio iliuzionistų laikomas vokietis Kanas Lagas. Didžiausią pasisekimą turi jo numeris, kai nuo varjetės scenos dingsta automobilis. Angos scenoje nėra.

Pasimatysime sekmadienį

Sekmadienį, kovo 10 d., 2 val. po pietų visi dalyvaukime Niujorko Lietuvių Mo-

Nelė Ventienė

terų klubo **"Moters Dienos"** minėjime, "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y.

Programa bus įvairi, kurią išpildys išimtinai klubietės. Vadovybėje Mildred Stensler, dalyvaus Aido Moterų choras; Aido moterų kvartetas, kuris susideda iš N. Ventienės, O. Čepulienės, N. Buknienės ir K. Rušinskienės; Nelė Ventienė dainuos solo.

Irena Vladimirovienė pakalbės iš savo veikimo Jungtinių Tautų Moterų veikloje. Taipgi dalyvaus programoje Elena Feiferienė ir Verutė Bunkienė.

Po programos bus užkandžių, pačių klubiečių keptų pyragų ir kavutės.

I. M—nė

"Laisvės" Bendrovės dalininkų suvažiavimui sveikinimai

Šie pavieni asmenys sveikina "Laisvės" B-vės suvažiavimą ir linki daug sekmės:

J. ir J. Jordan, Three Bridges, N. J. $50.00.

Newarkietė, $10.

Laisvės choras, Hartford, Conn., $10.00.

K. Nečiunskas, Brooklyn, N. Y., $5.00.

Mary Witkus, Kearny, N. J., $5.00.

Bronislava Ostapuk, Newark, N. J., $2.00.

Ačiū jiems už dovanas. Yra daugiau sveikinimų, prie progos bus paskelbti.—

"Laisvės" Adm.

-:- -:- -:-

Pagerbs Jane Addams

Jane Addams bronzinis biustas bus padėtas gegužės 19 d. New York universiteto garbės svetainėje (Hall of Fame).

Jane Addams Nobelio taikos dovaną laimėjusi už jos darbą Moterų Tarptautinėje Lygoje už taiką ir Laisvę. Ji buvo šios organizacijos viršūnėse iki 1935 metų kada ji mirė.

Ji taipgi buvo uždėjėja Čikagos garsiosios Hull House. Tai buvo kultūros namas, įsteigtas biednuomenės apgyventoje miesto dalyje.

Maskva.— Tarybų Sąjungos premjeras Kosyginas lankysis Irane balandžio 12 dieną. Jį pakvietė Irano valdžia.

Mirė įžymi dailininkė

Šiomis dienomis mirė dailininkė ir dailininkų mecenatė Nell Boardman, sulaukusi 73 metų amžiaus.

Jos pastangomis, per 20 metų dailininkai kasmet turėdavo atviram ore išstatytus savo piešinius Washington Square, New Yorke. Suvykdavo daug žmonių pasigrožėti šia paroda, ir ta proga ne vienas nusipirkdavo meno kūrinių.

Tikimės, kad parodos vyks kaip ir iki šiol, nes tam darbui buvo Nell Boardman sukurtas komitetas.

Ruby teisėjas mirė

Dallas, Tex. — Distrikto teisėjas Joe B. Brown, kuris nuteisė Jack Ruby, Lee Harvey Oswaldo užmušėją, mirties bausme, mirė nuo širdies smūgio, sulaukęs 59 metų amžiaus.

Teisėjas Brown nuteisė Ruby po to, kai džiūrė (jury) rado jį kaltu. Jis jau buvo turėjęs keturis širdies smūgius prieš Ruby'o bylą.

Kaip žinia, Ruby mirė natūralia mirtimi 1967 metais. Texas valstijos kriminalinių apeliacijų teismas pakeitė teisėjo Brown nuosprendį, paaiškindamas, kad Brown daleido nelegalių liudijimų.

Kaltina AFL-CIO unijų vadus

Maskva. — Naujai išrinktas visa-sąjunginės centrinės profsąjungų tarybos pirmininkas Alexei Šelepinas griežtai pasisakė prieš AFL-CIO vadovybę už jos palaikymą JAV administracijos agresiniame Vietnamo kare.

Klaidos atitaisymas

Pirmadienio "Krisluose" pasakyta, kad Amerikos lėktuvas su keturiomis branduolinėmis bombomis nukrito prie Foundlando, o turėjo būti: **prie Greenlandijos.**

Sena bakūžė

Apšerkšniję sienos bakūžės senos,
Niekas nebelanko vienišos, niūrios.
Tik žalia eglaitė čia dar stovi vis,
Prisiglaudus žvelgia į pilkas duris.
Gal pravers močiutė, laukdama sūnaus,
O gal gilus skausmas pro jas prasibraus,
Gal išgirs čia raudą, aimanas skaudžias
Iš tyros krūtinės motinos senos.
Bet bakūžė stovi apleista, viena,
Niekas nebelanko, nebešildo ją.
Tik beržai sargybą eina nuo seniai,
O žalia eglaitė čia lauks amžinai.

K. Žakevičienė
mokytoja-pensininkė

Kaunas, 1968

Parengimų kalendorius

Kovo 10 d.

Niujorko Lietuvių Moterų klubo pobūvis MOTERS DIENOS proga Laisvės salėje, 2 val. po pietų. Bus meninė programa, užkandžių ir kitokių įvairumų.

Kovo 14 dieną

Susitikimas su naujojo anglų kalba dienraščio redaktoriais ir leidėjais Town Hall, New Yorke. Įžanga 99 c.

Kovo 17

"Laisvės" B-vės dalininkų suvažiavimas ir bankietas savoje salėje.

Kovo 31 d.

LLD 1-oji kuopa rengia filmų popietę 2:30 val. popiet., "Laisvės" salėje.

Balandžio 21

LDS 1 kp. pietūs "Laisvės" salėje.

Filmų popietė

Jau laikas prisiminti, kad LLD 1-osios kuopos filmų rodymo popietė įvyks kovo 31 d., 2:30 val., Laisvės salėje, 102 Street ir Liberty Ave., Ozone Park.

Visus prašome ruoštis ateiti filmus pamatyti. Tikriname, pasitenkinsite.

Vieni filmai bus Tarybų Lietuvoje daryti, o kiti — šiapus Atlanto, Brooklyne ir kitur. Matysite Leokadijos Diržinskaitės išleistuves. Visi filmai bus čia rodomi pirmą kartą.

Rengėjai

Maskva.— Tarybų Sąjungos darbo unijų federacijos pirmininku vėl išrinktas Aleksandras Shelepinas.

Padėka

Kuomet aš sirgau, tai gavau daug atvirukų ir laiškų. Kai kurie draugai aplankė asmeniškai. Labai dėkoju L. Kavaliauskaitei, nes ji man daug gero padarė. Dėkoju Aido chorui, kad manęs nepamiršote, ir kai kuriems choro nariams, kurie klausė, kad kai papasveiksiu, ar sugrįšiu į chorą. Bet aš turbūt jau turėsiu chorą apleisti. Nors aš labai myliu dainas ir myliu dainuoti, bet mano sveikata nebeleidžia, nors ir kažkaip norėčiau.

M. Tamelienė

Pranešimas

LLD 185 kuopos susirinkimas įvyks 12 d. kovo, 2 val. popiet, "Laisvės" salėje, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. Prašomi visi nariai ateiti, susirinkimuose kiekvienam svarbu dalyvaut.

Pasivaišinsime kava ir pyragu, ir pasikalbėsime.

Valdyba

(18-19)

PAIEŠKOJIMAS

Ieškau Louise ir Onos Budavičių. Jos su motina išvyko gyventi Harrison, N. J. Tada buvo tik 6 metų, 1932 metuose. O dabar jau apie 41 m. amžiaus. Pirmiau gyveno 108 Cross St., Harrison, N. J. Gal kas žinote apie jas, prašau pranešti, už ką būsiu dėkingas. John Gabrys, 101 Bowery, New York, N. Y. 10002.

(16-20)

APARTMENTS

PARK SLOPE. REAL VALUE. Large 2 and 3 bedroom apts. in new fireproof bldg. with elevator, ½ block to 2 subways. Balconies, Dining areas. Luxury in good neighborhood near best shopping. From only $166. Prospect Towers 9th St. bet. 4th & 5th Aves., Brooklyn. See agent or call 763-0624.

BROOKYN, N. Y.

Mirus

Marijonai Kalvaitienei

Reiškiame širdingiausią užuojautą jos sūnums Albinui ir Eugene, ir jų šeimynoms, ir giminėms, ir draugams:

A. Černiavičienė	K. I. Levanai
K. Nečiunskas	J. Sutkus
A. I. Bimbai	A. Sukauskienė
A. Andžiulienė	A. Cibulsky
V. V. Bunkai	F. Krunglis
G. Warison	S. V. Pranaičiai
J. Mikaila	A. Kuniavičienė
P. N. Ventai	J. Anskis
J. Danilevičienė	V. Kamaitienė
J. Bložaitis	A. Vaznienė
J. Gužas	J. Yakaitis
K. Aleksynas	A. Malinauskienė
H. R. Feiferiai	H. Lapašauskienė
S. Petkus	J. A. Kalvaičiai
M. Riskevičienė	A. Malkūnienė
J. Grybas	A. Yasiulaitis
B. W. Keršuliai	C. Bready
A. Kučinskas	P. M. Babarskai
E. Gailiūnienė	P. Vyšniauskas
V. Šibeikienė	K. Čeikauskienė
M. Yakštys	J. Simanavičius
M. Daugirdienė	M. Kreivėnienė
M. Krunglienė	P. H. Siauriai
E. Sungailienė	S. A. Bacevičiai
J. E. Kasmočiai	G. Diržuvaitis
V. Lisajienė	S. Diržuvaitienė
M. Šukaitienė	J. Šimkus
J. K. Rušinskai	M. E. Liepai
V. Urbonienė	V. Guris
V. Brusokienė	K. Kaptainis
J. M. Čibirkiai	F. Bush
A. N. Iešmantai	P. Šolomskas
D. F. Mažiliai	G. Laukaitis
A. Ulba	Dr. A. M. Petrikai
H. Sinavič	L. Kavaliauskaitė
J. Weiss	Jonas Siurba
O. Walmus	J. J. Lazauskai
K. V. Milinkevičiai	S. Sasna
Anne Yakstis	B. N. Skubliskai
Ona Čemulienė	W. Malin
Ona Dobilienė	S. Večkys
A. Titanienė	P. N. Bukniai
M. Stakoff	Ieva Mizarienė